

MŰVÉSZ VILÁG.

SZÉCSÉNY
KAROLY
BENCZÉNYI.

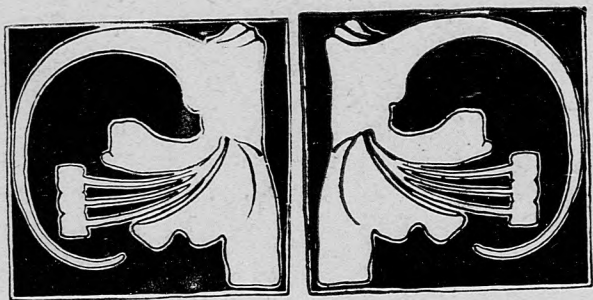


ÁRA 40 FILLÉR

II. évfolyam

==== MDCCCC ====


Március 11.



≡ MŰVÉSZVILÁG ≡

ELŐFIZETÉSI ÁR: EGÉSZ ÉVRE . . . 16— KOR.
 FÉL ÉVRE . . . 8—
 NEGYED ÉVRE . . . 4—
 EGY HÓNAPRA . . . 1-60
 Megjelenik hetenként egyszer

Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST Podmaniczky - utca 1.

REPRODUKÁLÓ
 MŰINTÉZET ≡ 
 ≡ FOTO-CINKÓGRÁFIA

 OTTITZ 
 MANFRÉD
 BUDAPEST, KIRÁLY-U. 30

AUTOTÍPIA * FOTOTÍPIA
 KEMIGRÁFIA ≡
 NÉGYSZÍNŰ NYOMÁS ≡
 FOTOLITOGRÁFIA ≡

Telefon 15-99.

GLORIA



fényképnagyító és arcképfesté-
 szeti műintézet



BUDAPEST, VII.,
 Király-utca 33. sz.

ELVÁLLAL BROMEZÜST-PAPIRRA ÉLETNAGYSÁGÚ FÉNY-
 KÉPEKET, VALAMINT OLAJFESTMÉNYEKET, AQUARELL,
 PASTELL ÉS KRÉTARAJZOKAT JUTÁNYOS ÁR MELLETT.



FÉNYKÉPÉSZEK,
 FESTŐK, *****
 RAJZOLÓK *****
 s MŰKEDVELŐK

RÉSZÉRE NYERS NAGYÍTÁSOK ÉS KONTUROK JUTÁ-
 NYOS ÁRON ESZKÖZÖLTETNEK.

➤ NEW-YORK ◀ ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Alakult 1845-ben.

Az összes nyereségek a biztosítottak tulajdonát képezik.

Kivonat az 1898. évi üzleti jelentésből:

Aktívák összege	1.099 millió kor.
Évi bevétel	227 » »
1898-ban a biztosítottaknak kifizetett	107 » »
1898-ban kötött új üzletek összege	760 » »
Tiszta fölösleg 1898 végén	132 » »

Az 1898-ban a biztosítottaknak kifizetett nyeresévosztalé-
 kok összege **14 millió koronára rugott.**

A New-York a művelt világ összes országaiban bír főkokkal.

Referenciák Magyarországon:

Magyar Általános Hitelbank.
 Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körút 9-11., New-York palota.

ÁLLATOK KITÖMÉSE

◆◆◆ Emlősök: ◆◆◆	◆◆◆ Madarak: ◆◆◆
Egérnagyság . l'60—2 kor.	Pintynek . . . l'60—2 kor.
Menyétnagyág . . . 4 „	Galambnagyág . . . 4 „
Nyestnek 10 „	Erdei bagoly 6 „
Rókának 18 „	Nagy suholy, uhu . 10 „
Vaddisznófej 30—80 „	Sas (nagy) 16 „
Szarvasfej . . 70—80 „	Keselyü 24 „



Állatok minden fajának természetű tartós kitömését olcsón teljesíti —

KATONA MIHÁLY

nyilv. állatkitömő laboratoriuma

☉☉ BUDAPEST ☉☉

VII., József-körút 13. szám.

✦ Árjegyzék bérmentve. ✦

Dr. PAJOR VIZGYÓGYINTÉZETE

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 14.

Massage, villámos-, izzasztó kúrák,
KELLER-féle szénsavas fürdők

(Nauheimmal azonos hatású).

☉☉ ELEGÁNS FÉRFI RUHÁKAT KÉSZÍTENEK ☉☉

LEITERSDORFER D. ÉS FIA

FÉRFI SZABÓK

BUDAPEST, IV., KORONAHÉRCÉG-U. 6.



Angol és skót szövetkülönlegességek
★ Magyar díszruhák ★ Jutányos árak
★ Pontos kiszolgálás.

STEFÁNIA ARC-CRÉMET

használgjon Nagysád, mely a világ legjobb créme. —
Egy elegáns doboz créme ára 1 korona.

Kapható Budapestén a feltalálónál: **RÉVÉSZ ÖDÖN,**
v. cs. és kir. gyógyszerésznél Csengery-utca
26., továbbá a „Hunnia” Erzsébet-körút 56. és dr.
Egger Váci-körút 17. sz. a. gyógyszerzetárakban.



BERLITZ-SCHOOL

NYELVISKOLA FELNÖTTEK RÉSZÉRE

VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 17. SZ.

Beiratkozás minden időben. Prospectusok ingyen és bérmentve.

☉☉ FORDÍTÁSOK ELVÁLLALTATNAK ☉☉

ERDÉLYI

☉☉ CS. ÉS KIR. UDVARI FÉNYKÉPÉSZ, ☉☉
A NÉMET CSÁSZÁR ÉS POROSZ KIRÁLY
☉ Ö FELSÉGE UDVARI SZÁLLÍTÓJÁNAK ☉



MŰTERME

IV., Ujvilág-u. 2.
(a Kossuth Lajos-
utca sarkán).

○ ○ ○ ○

Fényképfelvételek mű-
vészies kivitelben ★
Aquarell s platinképek.



ÁLLATOK KITÖMÉSE

*** Emlősök: ***	*** Madarak: ***
Egérnagyság . . . 1-60—2 kor.	Pintynek . . . 1-60—2 kor.
Menyétnagyág . . . 4 „	Galambnagyág . . . 4 „
Nyestnek 10 „	Erdei bagoly 6 „
Rókának 18 „	Nagy suholy, uhu . 10 „
Vaddisznófej . 30—80 „	Sas (nagy) 16 „
Szarvasfej . . . 70—80 „	Keselyű 24 „



Állatok minden fajának természetű tartós kitömését olcsón teljesíti —

KATONA MIHÁLY

nyilv. állatkitömő laboratoriuma

☞ BUDAPEST ☞
VIII., József-körút 13. szám.

✦ Árjegyzék bérmentve ✦

MEGHIVÁS

a Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaságnak 1900. évi február hó 28-án, délutáni 6 órakor, az intézet helyiségében (Budapest, V., József-tér 8. sz.) tartandó

XVIII. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése az 1899. évi üzletről.
2. Az igazgatóság számadása és a megállapítandó osztalék fölötti indítványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által elkészített évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett indítványok megvizsgálásáról.
4. Határozathozatal ezen tárgyak felett és felmentvény kiadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
5. Két igazgatósági tag megválasztása.
6. Husz választmányi tag megválasztása.

Azon t. c. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni kívánnak, felkértemek, hogy az alapszabályok 13. §-a értelmében nekikre szóló részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb f. évi február 20-ig a társaság pénztáránál Budapesten, vagy a „Kereskedelmi bank”-nál Triesztben letéteményezzék.

A megvizsgált mérleg és az arra vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 1900. február 20-tól kezdve a társaság helyiségeiben a részvényesek rendelkezésére áll.

Budapest, 1900. február 14-én.

AZ IGAZGATÓSÁG.

MEGHIVÓ

A Budapesti bankgyesület részvénytársaságnak 1900. évi február hó 28-án délelőtt 11 órakor saját helyiségében, Budapesten, V., Fürdő-utca 1. sz. a. tartandó

RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.



TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. Az 1899. évi mérleg megállapítása és a nyereség hovatartozása iránti határozat.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak a lefolyt üzletről a felmentvény megadása.
5. Határozathozatal a megüresedett igazgatói tagságoknak betöltése iránt, igazgatósági tagok választása.
6. Felügyelő-bizottság megválasztása egy évre és évi díjazásának megállapítása.

JEGYZET. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni kívánnak, tartoznak részvényeiket az alapszabályok 20. és 21. §-ai értelmében az azokhoz tartozó szelvényekkel együtt legkésőbbben 8 nappal a közgyűlés előtt a hivatalos órákban a társulat értékpapírpénztáránál (V., Fürdő-utca 3. sz.) letéteményezni.

A közgyűlésen jelenlévő mindegyik részvényest, minden általa az alapszabályok 20. §-a értelmében letett 10 részvény után egy-egy szavazat illet meg. A szavazati jogot meghatalmazott útján is szabad gyakorolni. Meghatalmazottak a törvényes képviselők kivételével csak a szavazatképes részvényesek sorából választhatók.

STEFÁNIA ARC-
CRÉMET

használjon Nagysád, mely a világ legjobb créme. —
Egy elegáns doboz créme ára 1 korona. HUNGARICA

Kapható Budapesten a feltalálónál: **RÉVÉSZ ÖDÖN**, v. cs. és kir. gyógyszerésznel Csengery-utca 26., továbbá a „Hunnia” Erzsébet-körút 56. és dr. Egger Váci-körút 17. sz. a. gyógyszerárakban.



BERLITZ-SCHOOL

NYELVISKOLA FELNÖTTEK RÉSZÉRE

VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 17. SZ.

Beiratkozás minden időben. Prospectusok ingyen és bérmentve.

10. sz.

≡ MŰVÉSZVILÁG ≡



ÁLLAMI SZINHÁZAINK A KULTUSZMINISZTERIUM HATÁSKÖRÉBEN * IRTA MARTOS FERENC ≡≡≡

belügyi kormányzat, ama hosszas, változatos jegyzékváltás folyamán, mely az állami színházaknak a kultuszminiszterium hatáskörébe való áthelyezése kérdésében a két miniszterium között esztendőök óta folyik, főképen két évrre támaszkodik. Egyik: a külföld példája. Külföldön, Franciaország kivételével, az állami szubvencióban részesülő színházak a belügyi miniszteriumok ügykörébe vannak osztva. Franciaország pedig nem mindig példa a mi viszonyainkra, mert ott a szépművészeteknek *ministère des beaux-arts* címen külön miniszteriuma van. Ha majd valamikor Magyarországon is lesz *szépművészeti miniszterium*, a színházak mégis természetesen annak ügykörébe olvadnak. A másik érv: hogy az áthelyezésre nincs *szükség*. Ha sokan is panaszkodnak színházak dekadenciájáról, ezen ugyan miniszteriumok úgy sem tudnak segíteni. Bűró ne avatkozzék a szellemi vezetés kérdésébe. A *nem avatkozást* pedig épp oly jól el tudja végezni a belügyi, mint a közoktatásügyi miniszterium. Miért ne maradjon meg a status quo? Hiszen anyagilag a belügyi tárca, mely gazdagabb a kultusznál s könnyebben juttathat alapjainak némely jövedelméből színházi adósságok fedezetére, sokkal alkalmasabb. És vajjon látogatottabb lesz-e az opera, ha hivatalos iratait nem belügyminiszteriumi, hanem kultuszminiszteri titkár intézi el?

Hát ez érvekre van felelet. A külföld példája ebben a kérdésben a mi viszonyainkra nem lehet irányadó. Hazafiságunk élesztő tüze, nyelvünk nemzeti szellemének hagyományos öre volt hajdanán a Nemzeti Színház. Az elnyomatás idején, osztrák mintára, rendőri cenzura jármába fogták a magyar Pegazust. Akkor kerültek színházaink a belügyi miniszterium hatáskörébe, a hol, az alkotmányos élet új föllendülése után, talán kényelemből, vagy egyszerűen megfeledezésből, meghagyták továbbra is. De sem ez az idejét mult hagyomány, sem a *külföldi példa* nem döntheti el e kérdést. A mi viszonyaink e dologban egészen sajátágosan függetlenek a külföldtől, éppen úgy, mint nyelvünk független a környező népek ártjától. A színészi *sucrecentiának*, az új színészi nemzedék nevelésének, operánknak és nemzeti szinpadunknak magyar művészekkel való állandó ellátásának fontos és nehéz kérdése nyomul

2

nálunk minden állami szubvencionál égetőbb szükség képében előtérbe. Német, angol, olasz színház igazgatója nem jöhet zavarba, ha énekesre, vagy drámai művészre van szüksége. Rengeteg számú kisebb-nagyobb, udvari és városi, országos és tartományi, királyi, hercegi és grófi színházuk van a németeknek, a mi a színészi erők állandó kicserélődésére vezet. Világnyelvek nem szűkölködhetnek színészekben. De a magyar nyelvvel magára van hagyva. Honnan szerezzen magyar énekest az opera, magyar művészt a Nemzeti Színház, ha itthon nem nevelődik ifjú színészgeneráció? Ennek a kérdésnek, mely állami színházaink fennállásának kérdése, *létkérdése*, megoldására alapították annak idején az Országos Zeneakadémiát és az Országos Színészeti Akadémiát. E két intézetnek kell friss erőkkel elátnia két első színpadunkat. Mindkét intézet kezdettől fogva természetesen a kultuszminisztérium ügykörébe tartozott. Orczytól Keglevich István grófig minden intendáns szemében szálka volt a színésziskolának e függetlensége intendánsi hatalmuktól. Csak Nopcsa Elek báró idejére utalok, a mikor az intendáns a képviselőházban valószínűleg becsületében sértegette a zeneakadémiát. Minő visszás helyzet: állandó, hol kisebb, hol nagyobb, de kétségtelenül soha nem szünetelő s ma is lappangó ellentét két egyforma célt szolgáló s egymást szervesen kiegészítő állami intézmény között!

Mi következzék *lehet* ennek? Például: az intendáns megtiltja a színésziskolának, hogy a színházakban tarthassák gyakorló előadásait. Vagy: megvonja a szabadjegyeket és páholyokat a színésznövendékektől.

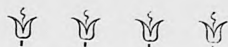
Esetleg tiltja őket attól, hogy statiszták gyanánt szerepelhessenek az országos színházakban.

Végül: nem szerződtet némelyeket, *csak azért sem*, mert az országos színészeti iskolában végezték be tanulmányaikat. Mindez apró csetepaté, igaz. De kárát ultima racione mégis csak a színházak vallják.

A dolgon segíteni kell, — ez magának az intendánsnak is véleménye. Leghelyesebb volna, természetesen, a színésziskolákat az intendáns alá rendelni s áttenni azokat is a belügyminisztériumba. De ha ez lehetetlen, az se baj, ha az egész színházi mindenség a kultuszminisztériumba kerül. Fődolog, hogy egy kéz irányítsa a dolgokat. Jó, ha vaskéz: az intendánsé. A kultuszminisztériumban van hely egy intendáns számára.

Országunk két első színpada hanyatlóban van. Züllött színházi állapotok, végsőig elkeseredett színészek, sok igaztalan megbántás miatt magába zárkózott, kedvetlenné vált intendáns. Képviselőházban, sajtóban, bürokratikus és par excellence színészi körökben éles személyi kérdésekről folyik a mérges vitatkozás. Magasan szárnyaló elvi koturnusok redőiben lólábak körvonalai látszanak. Kinek van igaza? Zengi kórusban egész csapat harcoló, mintha annak, a ki harcol, mert nem fizetik eléggé, a helyett, hogy munkálkodna, mert azért fizetik, egyáltalában igaza lehetne. S a refrén: üssük az intendánst. Ez a legkönnyebb és leghálásabb feladatok egyike Magyarországra. Nem árt vele az illető, mert az intendánsok megszokták az ilyesmit; a nép pedig szereti, ha a hatalmasokat bosszantják.

Vajjon megjavulnak ez állapotok, ha a színházak ügyeit a kultuszminisztériumba teszik át? Nem mondom. Nem is hiszem. De az első lépés ama nagy, ideális cél felé, melynek útján a szépművészeti minisztérium palotájának ködképe látszik. Ha a színházi ügyek áthozatalával addig várunk, a míg szépművészeti minisztérium lesz, úgy időtlen időkig várhatunk. Ám, ha a színházak ügyeit a képzőművészet és irodalom ügyeivel már most egyesítik a kultuszminisztérium hatáskörében, nincs kizárva a lehetőség, hogy e művészeti osztály erőben, terjedelemben, hatáskörben és fontosságban meggyarapodva, előbb-utóbb önnönmagának minisztériumát teremti meg.





* A SZEGÉNY NEMES *
* IRTA ABONYI ÁRPÁD *

A Matolai nemzetség fészke régi kastély. Barnára koppadt fedelű, oszlopos *Magna Curia*; nehézkes melléképítményekkel, szürke falakkal, öblös, szikla keménységű kéményekkel. Az építkezésben bizony kevés ízlés, de felette sok igaz becsületesség. Mindennek a java, a mit fölhasználtak és mindenből bőven. Ács nem kímélte a fát, kovács a vasat, kőműves a téglát. Tele marokkal adták, a mi kellett, — megfizette magyar becsülettel a Matolai urak őse. Tellett a dézsmából, meg a dominiumból. Tizenkét vasas ládára való új veretű lázsiás tallér heveredett éjjel-nappal a Matolai Ferenc kincses kamrájában, a hol meggörnyedt háttal számlálták le vala hajdan köteles adójukat az uradalom házi zsidói, a megyebeli örmények, szászok és más egyéb efféle izmaeliták. Matolai Ferenc ő kegyelme krudélis gazda volt az ő birtokában. Nem lett ez sárgolyóra oly figurás velejű szász, vagy agyafúrt örmény, ki valamely ravasz praktikával bár egyszer is be tudta volna csapni. Sőt legtöbbször ők jártak pórul, s ha túl igen kontradikáltak, tetejébe még meg is botoztatódtak, s a legközelebbi ajtón breviter kilökettek.

Később másfajta széljárás indult.

Matolai Ferenc letette széles csontos vállairól a bársonyos mentét, oldaláról a kardot, lábairól a fonalas karmazsin csizmát; ráfeküdt medvebőrös ágyára, egy rettentő káromkodással kizavarta szobájából a pápaszemes vásárhelyi felcsert, ki mindenféle drága medicinákkal akarta leigázni a fenséges enyészetet, mely nyolcvankét esztendeig tartotta kegyelemben a nemes urat, — azután még birkózott vagy két napig a lázzal, vaderős fodorménta szeszszel iparkodván kikuruzsolni elgyengült testéből a nyavalyát, de nem sikerült a dolog: harmadnap reggelre meghalt. Ez általa épített kastélynak ő volt az első halottja. Pompával temették, a mint az egyház bőkezű fiához méltó. Szakállas funerátor diákok kántáltak koporsója mellett, s összesereglett hintón, lóháton az egész nemzeti vármegye, hogy illendően elbucsúzzanak tőle és megsodálják aranyszájú Decséri Mihál tiszteletes uram ő kegyelmének elokvenciáját, melylyel elsőnek fényeskedik vala az Úr szolgálóinak istenes gyülekezetében.

Lefelé haladóban a Matolai urak származási fáján — lassanként megapadt az ősi dominium. A régi lázsiások sokad magukkal gurultak kifelé a hatfontos zárral őrzött





kincses kamrából, s utódaik csak igen megritkult sorokban kéredeztek vissza. Abban az időben, midőn a Mária Terézia tallérok és a Szűz Máriás huszasok járták, már nagy darab fundus vándorolt idegen kézre a Matolai birtokokból. Még később, a magyar agyarak, a fringiás jurátusok és a pökhendi cseh invázió virágzásának fénykorában, egyszerre kétezer holdas lyuk szakadt az uradalom testében, valami bécsi bank gyomrába kerülve és soha többé abból vissza nem kerülve. Így történt aztán szép lassan, húsz év alatt, hogy mire a dominium Matolai György és Matolai Péter testvérek kezére került, már erősen ki volt kezdve, s tetejébe még vagy kétszáz ezer forintnyi örökölt adósság is ott suhogtatta felette sárga hátú váltókkal megbélelt szárnyát.

Matolai György, az idősebb testvér, nem szerette a gazdaságot. Unta a parasztokat, a gépek lármáját, a falusi életet, a megyebeli tekintetes urak munkáját, szórakozását, arcát és asszonyait. Szerette ellenben a nagyvilági örömök édességét, s szalonélet pikantériáit, a disztíngvált, finom és szeretetméltó «társaság» puha kedvteléseit, melyekből okvetlen ki akarta venni a maga részét. *Élni* akar — úgymond — és nem *létezni*. A megyebeli urak vállat vontak a gúnyos megkülönböztetésre, s egy árva ígével sem védték a maguk létezését, mely egyszerű igénytelen, de tiszta és nyugodalmas volt. Matolai György egy szép napon aztán fölkereste öcsését, megnézte hatalmas, karcsú alakját a tükörben, szivarra gyújtott, s tíz perc alatt mindennel tisztában voltak. Matolai Péter a csendes, komoly ember, olajbarna, igai ázsiai szittya típus, meghallgatta bátyját és nem tett ellenvetéseket. Legyen úgy, a mint a bátya akarja: átveszi ő a rá eső örökrészt is, s kifizeti teljes értékben. A pénzzel aztán azt tehet Matolai György, a mi tetszik.

Másnap kocsira ült, elutazott, öt nap mulva visszatért, s ő is készen lett tíz perc alatt. Matolai György vidám operette-dallamot dúdolgatva, jókedvűen, frissen szorította meg még aznap este öcsésének kezét, s otthagya — háromszázötvenezer forinttal a zsebében — nemzetségének koppadt fészket, melyet azután már csak az őszi vadállatok idején fog viszont látni, ha ugyan eszébe jut s nem akad — úgymond — szellemesebb multsága.

Matolai Péter ott maradt továbbra is a Magna Curiában; veszekedett a szenzalokkal, bajlódott az időjárással s dolgozott a parasztokkal hajnaltól Ave Máriáig, tíz paraszt helyett, mint egy állat. Bátyját kölcsönpénzből fizette ki, azt törleszteni kellett; átvállalta a régi adósságot, mely még atyjuktól maradt, annak az eltüntetésére is rá várakozott. Csoda, hogy ezernyi gondja és munkája között még házasodni is ráért, s még nagyobb csoda, valóságos hősiesség, hogy az alispán leányát vette nőül, a ki egy egészséges asszonyi

testen és egy erős, meleg szíven kívül jóformán semmit sem hozott a házhoz.

S repült sebesen az idő.

Matolai György élete futásáról kevés szívárgott az erdélyi hegyek közé. Öcsése alig tudott valamit róla, — a főispán beszélt mindössze egyetmást, midőn két hónaponként Pestre utazott, s hazajövet — tarokk közben — erről is, arról is szót ejtett. Sok idő, sok pénz, jókedv és gummilapdatermészet: Matolai György életének ez volt körülbelül a foglalata. Járt a «társaság» sokféle ütemű keringőit, mint más boldogok, — fiatal ember maradt, egy csomó ötletes bolondságot csinált, s szívesen látott, kedves embere maradt a társaságnak. Szinei voltak a versenypályán, páholya a színházban, imádotta a disztíngvált körök mosolygó egész világában és szeretője a mérsékelt disztíngvált körök kacagó félvilágában, a hol uralkodó planéta a pezsgős üveg. Egyformán rajongott mind a kettőért, s a végén — úgy tizenöt esztendő mulva — egyforma szeretetreméltósággal, hagyta faképnél mind a kettőt. Nem vette nőül se a baronesset, sem a «Mici»-t. Ehelyett kiszámította, hogy a jövő év március havának tizedik napján tölti be életének ötvenedik évét.

— Megöregedtem . . . mormogta kissé meghökkenve, midőn sápadt arcát a tükörben megpillantotta, s egy erős köhögési roham után ismét gondolkozni kezdett.

Március tíz. Eddig még nyolc hónap van. A faragott kazettában még van vagy öt darab angyalos bankjegye a kevély 1000-es számmal, — az éppen kifutja addig. Meg van még arany teaszervisz is, bútora — igazi műremek — gyémántos órája, zongorája, szőnyegei, fegyverei és egyéb értékes apróságai. A pénzt ő maga költi el, — a teázó készlet házi orvosáé lesz, a ki durva őszinteséggel fölvilágosította, hogy számárság minden Kairo és Arco és Tripolis, a tüdősorvadás el fogja vinni. Derék ember, — legalább nem hazudik. Óráját bérkocsisának hagyja, Becsületes svihák volt a kövér Hexler Pepi, parádézzon kocsija bakján az ő órájával. Bútoraikat és zongoráját Slezák házmester Viktor leányára hagyja; sokszor megnevette ördögös csinyjeivel, megérdemli, hogy jutalmat kapjon a szép betyár. Ruhái és összes apróságai a fegyverekkel együtt Johan inasa birtokaiba kerüljenek. Becsületes mame-lukja volt tizenhat esztendőn keresztül ez a pufók arcú, hűséges tökfilkó; ne kelljen majd koldúlnia, ha piramidális bárgyúságáért új gazdáit rendre el fogják csapni.

Március tizedikén délután öt órakor fogja betölteni az ötvenedik életét . . . Két óra mulva pedig, ha esti imára kondul a belvárosi templom harangja, beül a nagy karos-

székébe, megiszsa teáját, elszívja szivarját, kigombolja ingét, s úgy lövi keresztül nyomorult tüdejét, hogy kizökkenő vére a tükörrre freccsen. El volt rá szánva, hogy meghal. Nem fog «létezni» — szegényen, betegen, lassan sorvadva, terhére másnak és önmagának. A ki élt, az tudjon meghalni is.

S a mikor ezeket így szép sorjában elgondolta, az inas rányitotta az ajtót és bejelentette öcscsét, Matolai Pétert, a ki most érkezett Pestre, s a vasútról egyenesen hozzá hajtatott.

A bátya fanyar mosolylyal indult testvére elé. Ugyan mit akarhat? . . . Látni akarja egy összeesett, beteg ember vánszorgását a kriptá felé? Vagy sajnálkozni akar rajta? Ki kérte rá? Talán segíteni . . . Most?

— Szervusz, Gyurka! Nos, — hát mi az ördög?

— Isten hozott, — felelte kényszeredett hangon a bátya s úgy érezte, mintha nagyon nem szívesen nézne az öcsese szeméi közé, — üzleti ügyekben jöttél?

— A patvarba! Utánad jöttem.

Matolai Péter vállas, athléta férfi. Egyenes, kemény, nyers, mint a havasi fa. Három éve nem látta bátyját. De csak egy pillanatig nézte megdöbbenve az elébe vánszorgó, sápadt alakot, azután odanyújtotta neki mind a két kezét, mellére ölelte és szeretettel, gyöngéden megcsókolta.

— Haza viszlek, — mondotta rövid, parancsoláshoz szokott hangon, mely nem tűrt ellentmondást.

A Matolai urak kastélyában senki sem látogatta a beteg embert. A megyebeli tekintetes urak úgy tettek, mintha nem is tudnák, hogy a kastélyban van. Nem kérdezősködtek utána nyíltan; kimélték, s bizonyára sajnálták is. Pusztulásában a faj egyik időnap előtt tönkrement hajtásának romlását érezték meg. Terjeszkedik a szász, az örmény, az oláh. Az óriási szláv áramlás feltartóztathatatlan. A küzdelem lassú, de elkese-edett, élethalálharca a típusoknak, s fajunk vonalról-vonalra hátrál

Néha azonban mégis megpillantották, s akkor szóba került vértelen ajka, szürke, tömött szakálla és szeme, a melyben nem ragyogott az élet eleven lángja. A tökéletes rezignáció apathikus lomhaságát lehetett fáradt pillantásából kiolvasni, s a bukott ember fásult megadását mozdulatainak kimért egyformaságában. Többnyire öcsese legifjabb leányával sétálgatott a park árnyékos főútján, de egymagában is látták néhányszor, a mint a kert végét érintő Maros lassú, mély vizére bámult. Lehet, hogy a hullámok erejét mérte. Lehet, hogy egyébre is gondolt . . . A víz itt mindenütt mélyebb három ölnél. A fővényes fenék kagylói megcsillannak a napsugárban, s a parthoz ütődő hullámok csobbanása nyugalomra hívja szelid unszolással a fáradt embert . . .

Fenn a kastélyban ugyanabban a két szobában lakott, a hol valamikor Matolai Ferenc főúr simogatta kutyája fejét, s táncoltatta levélhordó udvari cigányának a purdécskáit. Nehézkes, ódon ízű volt ez a lakás. Törpe ablakok nyíltak a kertre, boltozott ívhajlások futottak össze a mennyezet közepe felé, a honnan kovácsolt bronzlámpa függött alá. Ha vendég érkezett a kastélyba, Matolai György ide húzódott vissza, s nem tette ki a lábát addig, míg a vendég a kastélyban tartózkodott. Öcsese sokszor ki akarta zavarni ebből a nagy csendességből, de nem sikerült. A szegény nemes hajthatatlan maradt.

— Mit keressen köztetek egy beteg koldús . . . mormogta kíméletlen, száraz hangon.

— Micsoda ostoba beszédek ezek! riadt rá öcsese, miközben gyöngéden megölelte.

Az őszi vadászatok beálltával a szegény nemes minden átmenet nélkül, a kastély valamennyi lakójának csodálkozó meglepetésére, egyszerre megváltozott. Nem indokolt semmit. Nem magyarázott, nem beszélt sokat, hanem kijelentette, hogy a legközelebbi vadászaton ő is részt akar venni.

— Helyes, — felelte öcsese, — kirendelem a kocsit.

— Köszönöm, nem szükséges, — szolt megvető mozdulattal a szegény nemes, — lovagolni fogok, mint ti.

— Képtelenség! Gondold meg . . .

— Lovagolni fogok, mint ti.

— Kedvesem, ez bolondság!

— Lovagolni fogok, mint ti, — hangzott harmadszor is a szilárd válasz.

Matolai Péter belátta, hogy nem boldogul. Szeszély, makacosság, vagy hóbort a kívánság, — de bizonyos, hogy nem fogja róla lebeszélni. Kérezte a hangjából, a mely érdes és határozott volt. Okosabb tehát, ha enged. Később úgy is csak le kell szállnia a lóról, hogy kocsiba üljön. Lehetetlenség, hogy nyeregben maradhasson.

— Jól van hát, — a mint akarod, — felelte mosolyogva.

Tanácsosabb lenne ugyan, ha kocsiba ülve kísérné a vadásztársaságot, de ha szégyenli a kocsit és minden áron nyeregbe akar ülni, az ellen sincs kifogása. Próbálja meg.

— A lovaglást próbáljam meg? kérdezte epésen a beteg ember.

— Ne keress célzást, a hol nincs, — engesztelte csillapítva az öccs, — tudom, hogy kitűnő lovas voltál . . .

— Most is az vagyok.

— Elhiszem, de egyelőre még kimélned kellene az egészségedet . . .

— Ha akkor nem kiméltém, a mikor volt, miért kimélnem most, a midőn már nincs, — felelte cinikus keserűséggel a szegény nemes, s még makacsabban ragaszkodott a



Női arckép



≡ POLGÁR MÁRTON MÜNCHEN ≡

kivánságához. Nyergeljük meg *Szultán*-t, a nagy sárga mént. Azon fog lovagolni. Be fogja bizonyítani, hogy még nem «tört le»; erősnek érzi magát, szíve helyén. Meg kell mutatnia a megye urainak, hogy ő még mindig a régi.

— Hát ezt éppen fölösleges lesz megmutatni...

— Meglátod, hogy megmutatom! Nem akarom, hogy rágódjanak rajtam.

— Csalódsz, bátya; ezt nem cselekszik, — felelte komolyan az öccs, — a civilizációnak erre a tőkélyére itt még senki sem emelkedett...

— Nem úgy értettem... mormogta némi megszegyenüléssel a szegény nemes, s többé nem érintette a dolgot.

A másnap reggel összegyülekező lovas vadásztársaság szívélyesen megéltette Matolai Györgyöt. Kezet szorítottak vele, dicsérték friss színét és elhatározását, hogy végre mégis csak közéjük jött. A főispán azonnal előállt egy anekdótával, az alispán szívarral kínálta, s jóízű öreges tréfával vállon legyintette a lovagló ostonnal.

— Nézd csak a csalót! Hisz ennek kutya baja.

Mindenki hazudott valamit, s Matolainak kimondhatatlanul jól esett ez az irgalmas hazudozás. Pír szökött tőle az arcába, eleven szikra a szemébe, a szívébe és erő a karjába, melylyel az izmos, sárga mént látszólag egészen könnyedén kormányozta.

Tíz perc múlva az egész vadásztársaság künn lovagolt az úton. Matolai György legelől. Délcegen, erősen ült a

nyeregben, lázas arccal, de vidáman, tréfálkozva felegetett a minden oldalról feléje röpködő kérdésekre, s a felharsanó kürtjelre ő is végigvágott korbácsával a lova nyakán. Hajrá! Előre, az agarak után.

A nagy, sárga mén óriási szökésekkel rohant. A korbács suhogott a feje fölött.

— Ne üsd!... kiáltotta ijedten az öccs, de hasztalan sarkantyúzta lovát, hogy az előre nyúlt nyakkal száguldó sárga mént utolérje. Akkor elordította hangja legerősebb megfeszítésével, hogy mindenki meghallhassa:

— Az istenért, urak! Kerítsétek körül!

— Mi baj?

— Kerítsétek körül a György lovát, különben el van veszve!

A társaság csak most vette észre a veszélyt. Matolai György lova örült gyorsasággal vágatott előre a kavicsos úton. A beteg ember mellét köhögés fullasztotta, nem bírt vele, lába kicsúszott a kengyelből, keze erőtlenné vált...

A rákövetkező pillanatban ott hevert véres fejjel az úton. Az urak elszörnnyedve vették körül, leugráltak lovaikról, Matolai Péter melléje térdelt a földre és ölébe vette fejét. A szegény nemes vívodott; karjai megnehezedve hanyatlottak alá, száján nagy csomó vér bugyant ki...

— Ugy-e, *megmutattam*... nyögte elfulladva, s miközben elhomályosodó szemében megjelent egy gyöngye mosoly, hátra hajtotta fejét, s az Úr irgalmába ajánlva magát, csendesen kiszenvedett.



Velasquez



≡ AZ ÉLET MISZTERIUMAI * IRTA JOHN RUSKIN ≡

Életemnek tíz legerőteljesebb évét — 20-tól 30-ig — azzal töltöttem el, hogy megkísérlettem azon férfiú műveinek szépségeire rámutatni, a kiről azt hittem — és helyesen hittem — hogy Reynolds óta az angol iskolák legnagyobb festője. (Turner.) Akkor még megvolt az a szilárd hitem, hogy minden nagy igazságban és szépségben benne rejlik az az erő, melylyel végtére mégis győz és a melylyel eléri a közbecsülésben megillető helyét s én arra törekedtem, hogy ezen festő műveinek megszerezsem az elismerést még addig, a míg megfestjük él. Ő azonban nálamnál jobban tudta, milyen hiábavaló annak a magyarázata, a mit az emberek nem láthatnak. Ő maga volt az, aki kicsinylő hangjával elkedvetlenített engem még akkor is, ha hálás akart lenni — és meg is halt mielőtt még műveinek akár csak felületes külső hatása is mutatkozott volna. Mégis folytattam művészi hatalmának bizonyítását, így gondolkozván: ha már neki nem is, a közönségnek még hasznára lehetek vele. Könyveimmel foglalkoztak; a modern képek árai általában felszöktek s már örvendezni kezdtem törekvéseim fokozatos győzedelmeskedéseinek, midőn szerencsémre — vagy szerencsétlenségemre, hogy tapasztalatom teljes

legyen, keserűen csalódnom kellett egyszer s mindenkorra, az eredményekben. A nemzeti képtár kurátorai ugyanis megbíztak azzal, hogy ott Turner képeit rendezem és megengedték, hogy háromszáz a természet után készített tanulmányát a kenzingtoni kiállítás részére előkészítsem. Ezen tanulmányokat el is helyeztem a kenzingtoni kiállítás termeiben de a képek voltaképpen mégsem lettek kiállítva, mert azon terem, a melyben függtek, állandóan üres maradt. Sebaj! Megbizonyosodtam tehát egyszerre arról, hogy életemnek ez a tíz éve, legalább a mi a főcélját illeti — elveszett! De nem nagyon sajnálkoztam, mert ezen idő alatt alaposan megismertem foglalkozásom s azon reménnyel kecsesgerttem magam, hogy ilyen alapos lecke után jobb eredménnyel is alkalmazhatom majdan tanulmányaimat. A mit azonban nagyon lesújtott az azon szomoró tapasztalatom volt, hogy a sors megengedi azt, hogy a művészetében ragyogó géniusz hasztalanul dolgozzék és tönkremenjen; hogy éppen a zzeni kiváló finomságaiban rejlik az a lami, mely géniusztát a mindennapi szemek előtt láthatatlanná teszi.

Ezen tapasztalatom volt nálam az életnek első rejtelve. De míg erélyem legjavát a festészeti

tanulmányoknak szentelém, mellesleg, habár kevesebb lelkesedéssel elég igyekezetet fordítottam az építészeti tanulmányok elsajátítására is és nem panaszkodhatom, hogy e téren nem találkoztam volna elég rokonszenvvel.

Őnök tehát azt hiszik talán, hogy az, a ki működésének csak egyik ágában is annyi siker osztályrészesé lett, nem beszélhet csalódásról. Ha Benjamin Woodward még ma is mellettem állana, nem beszélnek így, de nemes és buzgó működése a melyet együtt igyekeztünk kifejtetni – szintén hiábavaló lett. A későbbi jövőben talán nem úgy lesz, de az az architektúra, melyet mi akartunk meghonosítani, nem egyeztethető össze a modern nagyvárosok féktelen fényűzésével, éktelen mechanizmusával és piszkos nyomorával. Tudomásul vettem, hogy erőmnek ezt az összegét is hiába pazaroltam s a sín párok és kristálypaloták világából visszael vonultam ilyenkor a hegyek körvonalához s a virágok színeire.

S még sokkal többet mesélhetnék csalódásokról és pedig ismételt csalódásokról az évek folyamán; de elég sokáig vettem már türelmüket igénybe, hogy elkedvetlenedésem okait legalább részben megmutassam. Engedjék meg tehát, hogy meg gondoltan közöljem önökkel eszmemenetem eredményeit.

Őnök bizonyára tudják, hogy sok ember lelkében él az a hajlam, hogyha életük legfőbb törekvéseiben súlyos csalódások érik őket, talán mentori hangon, talán gúnyosan kijelentik, hogy az élet hiábavalóság; mert ők csalódtak az életben, azt hiszik az élet egész lényege csupa csalódás, vagy a legjobb esetben is olyan élvezet, a mit csak a képzelődés tesz azzá. Azt hiszik az élet felhőiben nincsen se erő, se tűz, csak olyan festett felhő, a melyben gyönyörködhetünk, de a melyet azért kicsinyléssel szemlélünk. Az én lelkemre azonban a csalódás éppen ellenkező irányban hatott: minél többször tévedtem az életben, annál ünnepélyesebb

és csodálatosabb lett az előttem. Úgy tetszett, mintha Pope kijelentése ellenére – az élet hiábavalósága voltaképen csak a látszat hiábavalósága, hogy azonban a fátyol mögött mindig volt valami – a mi nem hiábavalóság. Nekem nem «festett felhő» volt az élet, csak borzasztó és áthatatlan; nem valami ködfátyolkép volt az, mely szétfoszlott közeledtemre, hanem csak egy sötét bolthajtás, melyhez tilos volt közelednem. Mert láttam, hogy úgy csalódások, mint a sikerek – csalódásaim és sikereim oly kicsinyes dolgokban, hogy az a kis dicsőség még keservesebb volt a csalódásnál – *a lét törvényeinek és tartalmának megértéséhez*, valamint annak nemes és méltó befejezéséhez *szükséges kellő komoly igyekezet hiányára vezetendők vissza*. Mert másrészt mindinkább tisztábban láttam, hogy minden maradandó siker, akár a művészetekkel való, akár egyéb foglalkozásokban az alantas hajlamok legyőztétől függ az emberi természet növekedő erejébe vetett ünnepélyes bizodalomunk alapján. Láttam, hogy mgauk a művészetek valóban sehosem értek el némi vitális erőt vagy dicsőséget, csak egy nagy és igazságos vallás vagy pedig valamely önzetlen hazafiasság és a nemzeti élet törvénye szolgálatában, mely oly tiszta mint a vallás alapításának lennie kell.

Mindabból a mit máig mondtam, semmi sem helyesebb és fontosabb, mint azon megdönthetetlen állításom, hogy a művészetek sohasem lehetnek igazak, ha indító okaik nem igazak – de egy mondásom sem lett egyszersmind jobban félremagyarázva és rosszabbul alkalmazva mint ez. Annyira félreértettek, hogy gyöngé festők, kik még mesterségüket sem tanulták meg kellően, és egy igaz vonalat sem tudnak rajzolni, egyre a nyakamra jöttek, kiáltva: «Nézze meg ezt a képet; jó kell, hogy legyen; hiszen oly kedves motivumom volt. Egész lelkemet belefestettem és éveket töltöttem el a kivitel feletti gondolkozásban». Persze az ilyen embereknek az egyetlen válasz,



ha valaki kegyetlenül szemökbe tudná vágni, ez volna: «Uram, lehetetlen egy semmi fölött éveken át gondolkozni, nincs önnek ilyesmire feje; s ha szépek is voltak az eszméi s elég hatalmasak, csak úgy érhetne el hatást velük, ha egyáltalán tudna festeni; de ön nem tudja megfesteni – egy kép félaraszát sem; eszméi lehetnek, de keze – az nincsen».



Még sokkal határozottabban kell azonban szólnunk azokhoz, a kik értik mesterségüket, vagy a kik legalább érthetnék, ha akarnák: «Uram! Önnek van tehetsége, még pedig nagy tehetsége; igyekezzék azzal nemzetének *hűségesen* szolgálni. Nagyobb misszió ez, mintha hajók és hadseregek volnának önre bízva. Ha ezeket – mint kapitány – elpazarolja, kevésbé lett népének árulója, mint így, ha saját dicsőséges hatalmát eldobva, az emberek helyett az ördögnek szolgál. Hajókat és hadseregeket lehet pótolni, ha elgajdolta – de egy hatalmas szellemmel való visszaélés – örök átok a földön».

Ilyesmit gondolék, midőn azt mondtam, hogy a művészeteknek okvetlenül nemes motívumai legyenek. Ez okból mondtam erre vonatkozólag, hogy a művészetek nem virultak és virulhatnak soha, csak ha való törekvésből kiindulva, isteni igazság avagy isteni törvények hirdetését szolgálják. És mégis egyre azt tapasztalám, hogy a művészetekből hiányzik ez a proklamáció – hogy költészet, szobrászat és festészet dacára, hogy nagyságukat csak akkor érik el, ha az istenek valamely bensőségére igyekeznek bennünket tanítani, mégsem tanítottak meg bennünket az istenek semmi bensőségére, sőt inkább a krízis idejében megingatták az isteniekbe vetett bizodalunkat és hatalmukkal teljesen a dölyf és élvnek szolgálatába szegődtek. És növekedő csodálkozással tapasztaltam úgy a tanítványoknál, mint a mestereknél a mindinkább terjeszkedő leküzdhetetlen részvétlenséget; hogy míg az élet minden jelen-

ségének és művészetének a bölcsességét és helyességét csak az életcélok teljes megértésével szilárdíthatjuk meg, mégis mindnyájan, mintha valami vágyteljes álomba merültünk volna, – szívünk elhájasodik, szemünk homályosul és hallásunk tompul, ha a kéz vagy a hang művészi inspirációja elér hozzánkig, nem a mi szemünkkel látjuk és nem a mi fülünkkel halljuk – és mégis azt hisszük, hogy – egészségesek ítéletképgsek vagyunk!

Ezen mindnyájunknál dühöngő intenzív részvétlenség az első csodás mysteriuma az életnek; minden megfigyelésnek, minden erénynek útjában áll; nem bírunk ezen eléggé csodálkozni. Hogy az egyes élet foglalkozásainak és szórakozásainak ne lennének alapeszméi, azt még megértjük, de hogy *magának az életnek* ne legyen alapeszméje, melyet nagy utánjárással képesek volnánk kifürkészni, hogy megtudjuk, mire vezet, vagy védekezni tudjunk, hogy tőle teljesen meg ne fosztassunk – ez egy igazi mysterium...

Képesek-e önök valamely, a másvilágra vonatkozó merész kérdésre bátran válaszolni. Bizonyosak-e önök abban, hogy van egy mennyország? vagy, hogy van egy pokol? vagy hogy emberek, önök előtt láthatatlanul a gyehenna örök tűzével vándorolnak utcáink járdáin – vagy bizonyos-e ennek az ellenkezője? Bizonyosak-e hogy halálukkal megszabadulnak minden gondtól, felruháztatnak minden erénnyel, megajándékoztatnak minden boldogsággal, egy társaságba emelkednek egy olyan királylyal, kihez hasonlítva a földi királyok csak sáskák és a nemzetek csak annyiba vehetők, mint lábunk pora? Bizonyosak önök ebben? Vagy, ha nem bizonyosak, törődtek-e önök azzal, hogy ebben megbizonyosodjanak? Ha pedig nem: hogy mondható bármi a mit teszünk helyesnek? hogy mondható bármi, a mit kigondolunk bölcsnek? Minő dicséretben lehet részük a művészeknek, a kik bennünket szórakoztatnak, vagy mit nyerünk a nekünk tetsző birtokunkban?

Nem nagy rejtelme-e ez az életnek?

Azt hihetik talán, hogy úgy általában az embereket tekintve nagyon jótékony intézmény az, hogy nem foglalkoznak komolysággal, aggodalmasan az ilyen kérdésekkel, hisz különben hogy tudnók elintézni napi foglalkozásunkat, hogyha mindenki olyan gondolatok felett tépelődne, melyek a holnapi napot illetik. Legyen úgy. De legalább arra csak igényt tarthatunk, hogy a kik közöttünk *bölcsőbbek, kiválóbbak*, kikről nyilvánvaló azon hivatottságuk, hogy a többiek mesterei legyenek, félrevonuljanak, tanulmányozzák mindazt, a mi fajunkról némi bizonyossággal kimutatható és tanítsák meg rá az emberiséget, azonban nem ékesszólási, kétértelmű modorban, hanem egyszerű szigorúan komoly szavakban.

Nos: a legkiválóbb erre képesített férfiak, a kik a keresztény aera óta megkísérlették ilyen módon ezen értékes eszméket kikeresni s arról bennünket is értesíteni: *Dante* és *Milton*. Senkit sem lehet az eszme komolyságát s nyelvezetük mesteri voltát illetőleg melléjük helyezni. Nem beszélék most – tessék ezt jól megjegyezni – olyan személyekről, a kik egyházi vagy papi hivatalban felettünk állva, hitágazatokra vagy doktrinákra tanítanak bennünket, hanem olyan férfiakról, a kik a másvilág ténylegességeit, a mennyire az emberi értelemnek lehetséges felfedezni és megmagyarázni, kísérlék meg. Lelkészek taníthatják

ugyan, hogy lehet odajutni, de csak az a két költő igyekezett hatalmas módon megkeresni, mi az, a mit ott látni fogunk s a mi belőlünk lesz, avagy kik ezen felvilágnak és alvilágnak jelen és mult lakói és csak ők vágyakoztak őszintén arra, hogy mindezekről határozott kifejezésekben értesítsenek bennünket is.

De higgyék el igazán kérem, minél többet küzdök magamban ezen különös álmodozással és elragadtatással és minél inkább ébredek az élet hatalmára, megértésére, annál csodálatosabbnak tartom, hogy *ilyen* férfiak merészkedtek a legértékesebb igazságokkal (vagy a legöldöklőbb igaztalanságokkal), melyekkel az egész szavukat leső emberiséget felemeltetik vagy megcsalhatják – játszani; az egész világ örökre hallgatóságuk, feszült figyelemmel és fogékony szívvel; és ők a a lelkek ezen alázatos tömegének, ezen egymást nyomon követő, az élet kenyerére éhező tömegnek mézesre hangolt sípokon akarnak játszani, ékes nomenklaturával díszítik föl a pokol gyülekezéseit, troubadourgítárral kísérik a nap kerिंगését és megtöltik az örökkévalóság megnyilatkozásait, melyek előtt próféták lefátyolozták arcukat s a melyekbeangyalok is epedve vágytak bepillantani, scholastikus képzelődésük hiú bábjaival s elvesztet *földi* szerelmükbe vetett örült hitüknek melankolikus villámaival.

Nem nagy rejtelme-e ez az életnek?



A négy évszak.

(Hosvay Hugó.)

D'Amant Leo, Op.120. III.sz.

Sok érzéssel.

DAL.

Zongora.

Fine.

Mi-kor a lány-ka szemlesütve lép-ked A fér-fi-ak-ra csak remegve néz Mindent el-hisz és semmiben sem

p

két-ked És bárhol mindig el-pi-rul - ni kész Mikor a bók ne - ki még kel-le-met-len Nem furfan-

p

gos egy csep-pet sem ra-vasz. Nem tud-ja mért de vágy a mér - he-tet-len a vá - gya mér - het -

rit. *pp*

len Ez a ta - vasz Ez a tá - vasz ez a ta - vasz a ta - vasz.

presséz *ritard.* *D. C. al Fine.*

A NÉGY ÉVSZAK

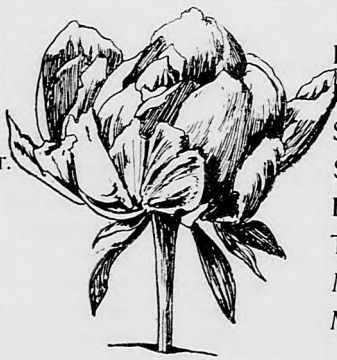
1

Mikor a lányka szemlesütve lépked,
A férfiakra csak remegve néz.
Mindent elhisz és semmiben se kétked
És bárhol mindig elpirulni kész...
Mikor a bók neki még kellemetlen,
Nem furfangos, egy cseppet sem ravasz.
Nem tudja mért, de vágya mérhetetlen:
Ez a tavasz.



2

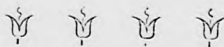
Aztán egy sokkal szebb életre ébred.
Előtte tisztul már a láthatár...
Csalódik szerelmében, néha téved
S belátja: jobb lesz férjhez menni már.
És ha a házaséletben reája
A csalódások újabb árnya vár;
Vigaszt keres és gyorsan megtalálja,
Ha jó a nyár.



3

De ha nagyobb a vágya, mint az élve,
Ha a bókot csak tréfának veszi
S a férfihez símul, szabódva, félve
S míg ez beszél — ő alig hisz neki;
Ha férjét éjjel fennvirrasztva várja,
Türelme fogytán és kedélye bőszt,
Membékül, majd kél szitkainak árja:
Már itt az ősz.

De ha azt mondja: nem így volt az régen.
És azt mi történt maga sem hiszi,
Ha othonában meghúzódik szépen
S ölébe unokáit ülteti;
Ha a férjével alig zsörtölődik,
Korán lefekszik és elkésve kél.
Csak önmagával, mással nem törődik,
Ez már a tél.



Kérek szépen, egy centet, jó uram!
De az úr fel sem tekintett, hanem feltúrt gallérú
vastag felöltőjében gyorsan tova sietett.

A hideg északi szél panaszos hangon süvöltött
keresztül a kopasz faágak között, s hébe-hóba száraz leve-
lekkel kevert porfelleget terelt a város felé.

Hat órára járt az idő, s hideg volt. A komor februári
est szürke égboltozata közeli havazást jelentett.

Jóska utána nézett a tovairamodónak, még egyszer jobbra-
balra tekintett a kihalt, élettelen parkban, azután végig
jártatta szemét a parkúton. A messze, messze távolban
nyugtalanul lobogtak a gázlángocskák. Egy ideig ide-oda
szaladgált, szakadt sipkájának ernyőjét jobban a szemébe
húzta, úgy hogy kósza fūrteiből egy csomó a szemébe
lógott. Körmébe fűjt, azután erősen combjára szorítva kezét,
zsebre dugta azokat, s lassacsán a város felé tartott.

Ma már úgy sincs mit keresnie. Két óra óta állott helyén
fogvacogva, s mi volt a végeredmény? négy cent.

Már alig-alig tartotta megmerevedett kezében a gyufás
skatulyát. És minél hidegebb lett, annál rosszabbul ment
az üzlet. Az emberek már azt is sokallották, hogy megáll-
janak és zsebükbe nyuljanak. Mintha ő nem didergett
volna!... És a sovány gyerek, kinek rongyos ruháit
hidegen járta keresztül a szél, szorosan fogta át karjával
testét.

Négy cent — hogyan merészkedjék ezzel haza térni?...
No hisz lenne ne mulass — ő ugyancsak dühöngene!
Rózát a másik irányba küldötték, Tivoli felé — ott se igen
lehetett vagyont gyűjteni. Mindegyiküknek legalább is két
dubbeltjest, tehát 20 centet kellett koldulniok — legalább
is — mert különben!... Láta az anyját ököre szorított
kézzel. Egyébként, — bánta is azt. Ha megütötte, ő is
visszavágott... miatta akár... Az apja bizonyára elment
hazuról s ha otthon is volt, bambán nézte az egész jele-
netet. Ha még ez is neki kezdene, úgy tenne, a mint
Dirk, a ki a mult esztendőben ment világgá... Az öregtől
semmikép sem tűrne el ilyesfélét.

A legkomiszabb azonban az volt, ha anyja nem adott
neki mit enni. S ő pedig olyan éhes volt. Átfutotta a hideg,
ha arra a kis padlásszobára gondolt, a hol egy pár régi
vacakon, valami rongy szőnyegdarabon volt a fekvő helye;
— s milyen csikorgó hideg van ottan — a padlásablakokat
nem lehetett becsukni, benézett a kamrába a szabad ég —
s ha még éhes is volt, egyáltalán nem tudott elaludni.

Valamelyik nagy ház előtt fogatot lát. Megáll, s neki-
támaszkodik a lámpásnak. A nagy prémes gallérú kocsis
bakján ül, s a hogy éppen kinyilik a kapu, a szolgál
nagy alázattal nyitja fel a hintó ajtaját. A szépen kipingált
lépcsőházból rózsaszínű fény ömlik ki az utcára. A folyosóról
női hangok hallatszanak.

— Vigyázz, mama, ne menj ki az ajtóba, hideg van!

— Csak jól, beburkolják Henriket!

— Hogyne, természetesen!

Sűrűn lefátyolozott hölgy, nagy köpenybe burkolva és
egy mintegy nyolc éves fiúcska, hosszú télikabátban, szállnak
be nagy gyorsan a hintóba. Az ajtó becsapódik, a szolgál
fürgén felugrik a bakra, s elhajtanak.

Jóska egykedvűen néz a kocsi után, azután utána szalad
két úrnak, kik élénk beszélgetésbe merülve haladnak az
utcán. Az egyiknek hangja kemény, mely kellemetlenül
verődik vissza a csendes utcában.

— Kérek szépen egy centet, vegyenek egy skatulya gyufát!
Egyik sem hallgat reá.

— Olyan hideg van, kérem, s én annyira éhezem.

Kinyújtott kézzel szalad mellettük.

— Nem takarodsz el mindjárt, vagy rögtön becsukatlak!
kiált rá a kellemetlen hang, melynek tulajdonosát bizonyára
bántotta, hogy fontos beszédét így megzavarták.

Jóska befordul az utcasarkon és igen magas épületek
között betér egy széles, előkelő utcába. A földszinti helyi-
ségből, a hol a vasrácsok mögött rendesen nyitva vannak
az ablakok, a konyha meleg illata árad ki. A szegény fiú
magába szívja az ételszagot, az előtte ismeretlen csemegék
átbizsergető, étvágygerjesztő illatát. Annyira jól esik neki
a meleg, hogy a mennyire csak lehet, nekitámaszkodik a
vasrácsnak. De nem sokáig tart, s rosszullet fogja el, ásítani
kezd, olyan üres érzést vesz észre testében, s ő csak ásít,
míg állkapcsa is belefájdul.

— Hallja, édes kisasszony nincs valami ennivalója
számomra? szólal be az ablakon könyörgő hangon.

A lányok valamelyike ijedten feltekint a konyhaasztalról,
a hol éppen nekifogott a tálalásnak.

— Utálatos kölyök — mennyire megijesztett!

— Édes kisasszony, csak egy kis ennivalót kérek!

— Nincsen; jól járnék, ha még ezeket is ide szoktatnám.
Eredj a dolgozra.

— De kérem, kisasszony — hisz, úgy se kerül a
pénzébe!...

— Hallod Dina, ilyen szemtelen fickó! . . .
És odaszól a háziszolgának, ki kezében kis kutyával éppen akkor lép be a konyhába:

— Kergesse csak el, Péter, azt a koldúsgyereket az ablaktól!

— Tüstént, tüstént, — feleli Péter — előbb csak Beauty-ről gondoskodom.

Óvatosan teszi le a kutyácskát a padlóra, s ez vigan ugrálja őt körül. Elébe tol egy tál ételt. A kis állat finyásan dugdossa hozzá finom orrocskáját, megfordul, s kityotyog a konyhából.

A házi szolga az ablakhoz lép, s ránéz Jóskára.

— Talán azt akarod, hogy becsukassalak, mi?

— Adjon valami enni valót, kérem! Csak azt, a mit a kutya nem akar megzabálni . . .

— Nem, itt nem osztogatunk ennivalót. Eredj a népkonyhába . . . mars, takarodjál!

Jóska belebámul a házi szolga vörös képébe, s az utcai nevetlenségével kiölti rá a nyelvét.

— Takarodj, ha mondom.

A fiú elfintorítja arcát.

— Na ilyen egy szemtelen tacskót, még életemben nem láttam. No várj csak, mindjárt künn leszek . . .

És haragtól kipirulva rohan a házi szolga a konyhaajtóhoz.

De Jóska nem várja be, hanem tovább fut egy darabig, miközben még egyszer hátranéz a szolgára, ki szitkozódva áll az ajtó előtt s magasra emelt ököllel fenyegetőzik.

A koldúsfüú most egy kevésbé előkelő utcába jut, s megáll valamelyik péküzlet előtt. A gázlángok enyhe világításában csábítóan hever az ablakban néhány sor világos és sötétre sült cipő. A kiszolgáló asztalokon lapos, négyszögletű kosárcák vannak telve apró süteménnyel.

Milyen csábító! Jóskának még egyre az a sok étel jár a fejében onnan a pompás meleg konyhából, s vacogó fogakkal áll künn a szélben, miközben vékony ruháscáival odadörgölődzik a kirakathoz.

Mi történnék, ha vásárolna néhány apró süteményt? Nem vinne haza egy fityinget sem és bizonyára alaposan elagyabugyalná, de akkor sincs segítve a dolgon, ha csak négy centet visz haza, s még talán enni sem kap. Tovább pedig már nem bírja ki az éhségtől. Nos tehát, előre!

Az ajtó csak neki van támasztva — a csengetyű sem szólal meg, a mikor belép.

Egyedül van egészen egyedül és körülötte a meleg kenyértől tikkasztó, fojtott a levegő.

Hát nem jön senkisésem?

Fülfelve tekint körül. A boltban, a függöny mögött minden csendes. Talán ott volna valaki?

Lábával dobant a padozaton. Mi sem mozdul. Csak a ház hátuljáról, a hosszú folyosó felől hall hangokat — nyöszörgő női hangot, s durva szavakat valami férfi szájából. A falhoz támasztott padon megmozdul valami — a potrohos macska nyújtózkodik ott; feltolja púpját, ásít egyet, négylábra veti magát, leugrik s beoson a hátsó szobába, a hol még mindig tart a csend.

Minden oldalon kenyér, meleg illatos kenyér, felhalmozva szép sorjában. És közvetlenül előtte a kiszolgáló asztalon a sok sütemény . . . De olyan nagy kenyér — ha néki ebből volna egy darabja!

Hirtelen megakad a szeme egy fényesre sült barna héjú rozskenyéren — valami vad vágyakozás fogja el, mely pillanatról-pillanatra növekszik.

Kinéz az utcára, — csendes ott is minden; a ház hátsó részéből még egyre hallani a kötekedő szavakat.

Kiengedi kezéből a centeket, — még egyszer körülnéz — azután nagy ügyesen megfogja a kenyeret — nekiugrik az ajtnak, mely a gyors megrándításnál erősen megcsen-



díti a csengetyűt — s azután görcsösen magához szorítva a kenyeret, gyorsan tovaoson a házak mellett

Még alig ment két háznyira, midőn maga mögött érez valakit, ki vállon ragadja.

— Ügyes kis tolvaj — dörgi egy hang.

Jóska azonnal elejti a kenyeret, s lábával félrerúgja.

— Nem, ez mit sem használ, vedd csak megint fel, — mondja a rendőr. — Mindent láttam, s most megcsiptelek. No csak előre!

— Kérem, édes jó rendőr úr, bocsásson szabadon, — jajveszékél a gyerek — majd megfizeti az anyám!

— Ne komédiázzál, s előre! — vágja vissza a rendőr, s karon ragadja.

Igy mennek végig az utcákon — a járó-kelők kíváncsian néznek utánok. Időről-időre megkísérli Jóska a menekülést, de sikertelenül. Elérkeznek a rendőrségre.

A gyereket kicsiny, meleg szobába tuszkolják, a hol egy másik rendőrtisztviselő olvassa a gázvilágnál ujságját. A hivatalnok feltekint.

— No, mit hozott magával?

— Ez a lurkó itt a Koorstraatban elcsent egy kenyeret.

— Úgy! Tedd csak ide, te naplopó!

Szigorú pillantást vet Jóskára, s azután tovább olvas. A kályhának kellemes melege valami olyan bizalmas jelleget kölcsönöz a kis helyiségnek, s ez jól esik a fiúnak. Nagy lelki nyugalommal vesz szemügyre mindent: a füstmaria tetőt, a barnára mázolt asztalt, s végül a két tisztviselőt, s az egyenruhájukon csillámló gombokat. Az asztalnál ülő rendőrbiztosnak kopaszodásnak induló fején csak néhány vékony fekete hajszál lézeng, ezt a hiányt azonban pótolja hatalmas fekete szakála, mely majd az egész arcát befedi; a rendőr, a ki őt elfogta, vörösös. Jóska önkéntelenül is a kezére néz, arra a csontos, szeplős, erős újjú kézre, melynek fogását a kezén és a nyakán még most is éri.

— Mikor jön meg Raders?

— Úgy gondolom, egy óra múlva.

— Úgy! — Ezután Jóskának szól: Üljetek csak le ott a padra!

De a gyerek csak állva marad, mialatt a vöröshajú rendőrbiztos a sarokban álló polc felé tart, s egykedvűen kérdi:

— Hogy hínak?

— Jóska.

— S a másik neved?

— Zeepers.

— Hol lakol?

— A Roomsteegon.

— Hány éves vagy?

— Tizennégy.

— Tizennégy? . . . — kiált fel a fekete, félig megfordulva és erősen rábámulva a vörösre. — Hát hinné kend, hogy az én kilenc éves fiam erősebb?

A másik odalép a szegény fiúhoz, s rátekint.

— Igen, igen, azt már elhiszem — de valószínűleg valamivel jobban is táplálja. Hisz ez a szegény fickó egészen oda van az éhezéstől.

Összehasonlítja zsebóráját a fali órával, s tovább megy.

— Vannak még szüleid? — kérdi most a fekete; s mikor a fiú igent int: — mi az apád?

— Jó időkben napszámos — de most . . .

— Biztosan nincs munkája. Miért loptad el a kenyeret?

— Benn voltam a boltban, hogy vásároljak valamit, de senki sem jött — s én annyira éheztem.

— Hat akkor még most is éhes vagy?

— Persze . . . — és Jóska dühös pillantást vet a kenyérré.

A rendőrbiztos végignézett a nyomorult ruházaton, csupa régi, ócska rongy, túlságosan nagy a fiú testére: kabátjának válla könyökéig ér; nadrágját, melynek egyik szára hosszabb a másiknál, madzag csatolja testéhez, papucsai túlságosan nagyok, s harisnyái tele lyukakkal, melyekből kilátszik a piszkos lábszár.

A hivatalnok fejét rázta.

— Fiú — fiú, mi lesz te belőled . . . Azt csak be kell látnod, hogy így egészen el fogsz zülleni. Az ilyesminek fegyháza a vége.

Jóska mítsem felelt. Ezek a szavak nyomtalanul surrantak el mellette. Kicsiny, sárgás képén, beesett orcáin, s öreg vonásain állati apáthiának a kifejezése ült ki.

— Még mindig olyan éhes vagy?

— Óh! . . . S nagy világoskék szeme, melylyel mereven bámult a rendőrré, hirtelen felvillant.

Ez felkelt helyéről, kis csomagot vett le az egyik deszkáról, kibontotta azt, s odanyújtott a gyereknek egy darab vajaskenyeret. Ez olyan mohón kapott utána, hogy a másik bámulva húzta vissza a kezét.

— Isten ments az ilyesmitől!

Jóska már leharapott a kenyérből, nyelt, ismét harapott, megint nyelt egyet mint valami kiéhezett állat, mely minden jóleső érzés nélkül fogyasztja el eledelét. Néhány másodperc múlva már nyoma sem volt a vajaskenyérnek.

— Már annyi tisztességet csak tudhatnál, hogy ilyenkor azt illik mondani: «köszönöm». Most üljetek csak le a kályha mellé, oda a padra. Még várnod kell.

A fiú úgy tett, a mint neki parancsolták s kinyújtotta kezét a meleg kályha felé. A rendőrbiztos újra elővette ujságát és olvasott.

Sistergett a gázláng, az újságpapíros is zizegett, a kályhában lassan és állandóan pattogott a tűz és a kis faló óra rövid, gyors ketyegéssel jelezte a rohanó időt.

Egy idő múlva az olvasó feltekintett.

A fiú lassanként ledülleszkedett a padra, lábait felhúzta, s végül fejét sipkájára téve, nyugodtan elnyújtózott. Aludt.

A rendőrtisztviselő felkelt, a kályha felé közeledett s néhány másodpercig figyelmesen nézte a kis csirkefogót. A keskeny arc, melynek színe elsárgult papírra emlékeztetett, most még beesettebbnek látszott, nyaka fekete volt a piszoktól. Fakó, barna haja leért a nyakáig, s homlokából mítsem lehetett látni. Bő kabátujja hátracsúszott s szabadon mutatta csontvázszerűen sovány karját.

A gyermek nem aludt nyugodtan. Bizonyosan csunya álmok gyötörték. Hátán fekvé, összeszorította kezét, mintha valamit szorosan tartana markában, a mit nem akar kiengetni. Ajka mozgott, s vonásai gonosz kifejezést öltöttek.

A rendőrbiztos mélyebben hajolt le, hogy, ha lehetséges, megértsen valamit.

Az ajak nyílásán keresztül szitkok törtek el, vad összevisszaságban. A kis lurkó hirtelen védekezőleg nyújtotta előre kezét:

— Ne üss, nyomorult . . . ne üss . . .

A rendőrbiztos hangosan kotorászni kezdett a kályhában.

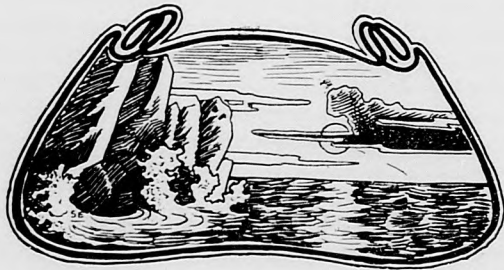
Ijedten meredt fel Jóska, s a félelemtől nagyra nyitott szemmel nézett körül, de a mint megpillantotta a meleg kályhát, a gázlángokat, s a rendőrbiztost, eltűnt arcáról a félelem.

Nyugodtan feküdt tovább, — szeme kisebb lett, — szempillája ismét lecsukódott.

A hivatalnok fejét rázva tekintett reá, azután lassanként visszament helyére, s halkán dörögte maga elé:

— Ez biztosan arról álmodik, hogy odahaza van . . . A csöcselék!

Ford. F. I.



SOHASEM FELEDLEK

Csillagos szép éjszaka volt; fényes napnak néztem.

Akkor adtad a szivedet, szerelmedet nékem.

Olyan gazdag voltam veled, olyan boldog voltam,

Az álmodó virágoknak a susogó szellő is csak

Ezt hirdette rólam!

Elmult az is . . . borus nappal kelt a fényes éjre,

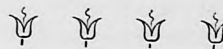
Megváltozott, semmivé lett szerelmed is véle . . .

Olyan, olyan szegény lettem, mindenem a bánat,

Siratgatom, siratgatom, de csak el nem feledhetem

Ezt az éjszakámat!

BÉKÁSSY JENŐ





MAGYAR SZINHÁZ

A KLEOPATRA. Operette három felvonásban. Írta és zenéjét szerezte Verő György. A Magyar Színházban az utóbbi időben stereotip zűrzavar uralkodott. Igazgató-válság, primadonna-hajsza nap-nap után a legkellemetlenebb helyzetbe sodorta a színház souverain szellemét. És hogy e szokatlan zűrzavar dacára a színház rendszeresen meg tudta tartani előadásai

— bizonyítja, hogy az ideiglenesen kinevezett igazgató, Szilágyi, biztos kezekkel vezeti a színház ügyeit. Igaz, hogy ebben a tekintetben elődje, Beöthy László, nagyban elősegítette Szilágyi feladatát, ráhagyván egy művészileg fegyvermezett ensemblét és ráadaptálva olyan premiére-műsort, mely a biztos sikernek ikertestvére. Ám e jeles kondíciók hamar meghiusulhattak volna, ha a legesekélyebb negligálás hatalmába kerítette volna. De az igazgató-válság szerencsére lakonice befejezést nyert s a mult kedden bemutatott darab, melyet már egészen az új regíme szellemében tanítottak be és hoztak színre, megmutatta, hogy a Magyar Színház életre való vállalat, mely a könnyű műszolgáltatásban csakhamar nagyobb lendületet adhat a hazai operette- és bohózattermelésnek. Hisz már eddig is, ez a színház volt talán az egyetlen, melynek műsorában a legtöbb hazai darabot láthattuk és láthattuk gyakran, huzamos időközökben. És ez a körülmény újabb bizonyítéka annak, hogy a hazai drámairodalom termékei, ha talán nem is érik el a külföldről kolportált darabok színvonalát, mindenesetre életképesek és érdemesek a közönség rokonszenves pártolására. Igaz, hogy találkoztak a színrekerült eredeti darabok közül olyanok is, melyek alantas pikanteriájukkal és orpheum-szerű nuditásaikkal viztasztólag hatottak, de ezek ellensúlyozására akadtak viszont olyan operettek, melyek kedvességük, formás felépítésük és zengzetes muzsikájuk révén minden hozzáértő színházlátogatót a legmelegebben érintettek. Az ilyen színháznál, mely egészen a magánvállalat spekulációra épült, mindenesetre fontos szerepet játszik az anyagi kérdés, melynek szem előtt való tartásával, bizonyára sokkal szabadabb szellem kell, hogy a darabok megválogatásában meggyökerezzenek. De viszont nem szabad elfelejteni, hogy nem a közönség szabja meg a műsort, hanem a színház. A színház nevelhet magának közönséget arra, a mire csak akarja. Az a felfogás elavult álláspont, hogy a közönségnek pl. manapság csak olyasmi kell, a mi pikantéria, erkölestelen és koketéria. Szó sincs róla! Hisz a közönséget erre az időszaki léháskodásra is ki más szoktatta rá, mint maga a színház? A közönségnek mindegy, hogy mit adnak, csak szép, jó és igaz legyen. E három egység egybevetésével bármely műfajt vihetünk diadalra. A szenzibilis darabok épp úgy hatnak, mint azok, a melyek tele vannak a legszellemebb persiflageszsal. A péle-méle műsor csak arra való, hogy a közönség inquiráló szellemét minden tekintetben kielégítse. Ha a tragédia után morózus, de mindenedsetre felemelő hangulatban hagyta el a színházat, másnap manu brevi regressálni akarja kedélyét, komor hangulatát s végig néz egy jókedvű bohózatot, vagy vigjátékot, mely tele van a legdörébb loyaltással. A közönség egy hangszer, melynek húrjain végig vibrálhat mindenféle hang a legkülönbélebb változatokban. Hatása mindig egy marad. A közönség a hangulatok incarnatioja. Olykor jobban meg-

kapja lelkiületét egy-egy magasztos, fenkölt idea, máskor meg a legnagyobb ódiomot érzi mind az iránt, a mi klaszszikus. Szóval ki kell ismerni a különféle hangulatokat és azt kell a közönségnek nyújtani, a mit souverain hangulata megkíván. Persze ehhez gyakorlott és ügyes körültekintés szükséges, szükséges olyan szellem, mely a közönség hangulataiból ki tudja olvasni annak rejtett világát. — A Magyar Színház legújabb darabjával *A Kleopátrá*-val bebizonyította, hogy meg tudja figyelni a közönség hangulatát és törekszik, érdemessé teszi magát arra, hogy mindenünnen a leghathatósabb pártfogásban részesüljön. Ha ezen az úton fog tovább haladni, meg vagyok győződve, hogy dacára kis színpadi méretének és megszorított igényeinek: a fővárosi színházak közül mihamarabb egyike lesz a legkedveltebbeknek, a leglátogatottabbaknak.

Az új darab szerzője, *Verő György*, évekkkel ezelőtt lépett először a nyilvánosság elé, *A Szultán* című komolyabb kotnurokban tartott operettejével s azóta megirt vagy három újabb operettet, két látványos darabot, sikert aratott Bécsben is és a mult héten betetőzte diadalait *A Kleopátrá*-val. A közönség méltán érdeklődött az új darab iránt. Először is azért, mert Verő évek során keresztül hallgatott, habár régóta szép nevet vívott ki magának; másrészt pedig azért, mert ebben a darabban lépett fel először *Abrányiné Wein Margit*, az operaház volt kitűnő szubretteje. Ilyen fényes auspiciumok előzték meg a premiéret. A közönség kíváncsisága elérte a maximumot. A premiére színültig megtelt a nézőtér. Tízszerez áron se lehetett az nap jegyet kapni. Az első felvonás megkezdődött. Dallamos $\frac{3}{4}$ -es ütemek csillogva furódtak be fülünkbe s végig csiklandoztak. Olyan formás és mégis könnyed zene, minőt operetteben régóta nem hallottunk. Indulók, keringők, barcarollák egymást követték, a legvigabb hangulatot keltve a közönség körében. És e színes muzsikában semmi disharmonia, mely az ilyen könnyebb zenében mindig hajótörésre kész. Distinguált hangszerelés és a dallamnak bő forrása jellemzi Verő legújabb operette-zenéjének partitúráját. A Szultán óta ilyen szépet és maradandót még Verő nem produkált. Ezzel az operettel bebizonyította, hogy e téren *Kontival* karöltve nemcsak a legelső helyet foglalja el, de zenei tudása egyenesen a mai operette-termelés királyi székére predestinálja. *Kontiban* talán több az eredetiség és pajkosság, ellenben Verőben a zenei képesség olykor eléri a tiszta klasszikus formát is. Legújabb darabjában nem egy zenei számában akadunk olyan mozzanatokra, melyek magasabb zenei, mondhatnám operai szárnyalást vesznek. Ennek teljes kifejtésére azonban Verő talentuma és zenei tudása még gyenge, nem elég kompakt és kerekded, de a magasabb stylú operettere éppen elég. Szép és hálás munkát végzett. A ritmusznak, a zenei képzettségnek oly magas fokát árulta el *A Kleopátrá*-ban, hogy hazai operette-termelésünk újabb fellendülését tőle

várjuk és joggal. *Kont*i pihen. Mintha a komponálásba már belefáradt volna. Pedig kár. Ő volt az első, ki a francia operette mintájára nálunk is meghonosította ezt a zenei műfajt. Nyolc operetteje közül alig akad egy, mely tartós sikert nem aratott volna. És mégis, *Kont*i pihen. Szükségesnek bizonyult tehát, hogy más valaki átvegye az örökét és folytassa a munkát ott, hol *Kont*i abba hagyta. És ki volna erre alkalmasabb, mint éppen Verő? Legújabb operettejében még a mai divó angol-operettere emlékeztető zenei színt is ott találjuk. De ez csak azt mutatja, hogy Verő a haladó kor zenei áramlatába is eltéved, a honnan idővel nemcsak a külsőséget fogja magával hozni, de meghozza a tartalmat, a lüktető veret is. *A Kleopátrá*-ja így is, a mint van, érdekes megnyilatkozása egy zeneileg képzett muzsikusnak.

A mi a szöveget illeti, arról nem mondhatjuk el azt a dicséretet, a mit a zenére lehet, talán mód felett is pazaroltunk. A rendes, rossz szövegkönyv ez, híján minden érdekesebb meseszövéssnek, érdekes helyzeteknek és közvetlenül ható kómikumnak. Beteg a gerinc, a mely köré a darab csontváza csoportosul. Hiányzik a darabból a — *darab*. Ennyi az egész. Igazán kár, hogy olyan kitűnő zenész, mint Verő, nem bízta a szövegkönyv megírását egy igazi íróra. Mert hiába! Mégis csak rutinizott színház-ember ez a Verő, és nem író. Meglátszik ez minden során. Ilyen fényes muzsika jóval hálásabb szöveget érdemelt volna. Bár némi elsajátított színpadi fogásoknak hatását nem lehet elvitatni a darabtól; egy-két meglehetősen jól megrajzolt alakkal is találkozunk, de egészben véve a darab üres, jól lehet a legtarkább jelenetek váltakoznak egymással. És hogy a darab, szövegét tekintve, mely jóval hátrább maradt zenei értékénél, mégis nagy, mondhatni fenomenális hatást gyakorolt a közönségre, annak oka először is fentemlített kiváló zenéjében, valamint a darab hősnőjének ábrázolójában, az újjonnan szerződött szubretteben — *Abrányiné*-ben keresendő. És itt megállok egy percre. — Néhány szóval illusztrálni akarom azokat az állapotokat, melyek ma az Operaháznál uralkodnak. Gróf *Keglevich*, ki a Nemzeti Színháznál mint inkarnacionált regenerator akar funkcionálni, az Opera ügyeivel mit se törődött. Minden teher *Káldy* igazgató vállain nyugodott. És *Káldy* hiába akarta a mai operai viszonyokat megreformálni — megakadályozta ebben a gróf keze. És ilyen körülmények között, esoda-e, ha ez a műintézet rossz hírekből még rosszabb hírbe esett és ma már úgy kell erre a színházra tekinteni, mint egy pusztuló emlékre, a mely ugyan innen-onnan 15 éve a lelkiünk-höz nőtt, de a melyet végre is ki kell majd szakítanunk még emlékeink tárházából is. — A legjobb erőknek ott kellett hagyniok az Operaházat, éppen azoknak a tagoknak, kik az Operának, annak megalapítása óta büszkeségei voltak. És így távozott onnan *Abrányiné* is és operette-díva lett. Megdöbbenünk. Az



a művésznő, ki az opera komolyságához, szinte morózus hangulatához volt hozzá szokva, most bokorugró szoknyában a balletre adja magát?! A nuditás veszedelmes világába téved? Mások itt a feladatok, mint odaát! Ott énekelni kellett, itt — táncolni. Ott más temperamentum kell — itt is más. Első pillanatra a sajnálkozás száll meg bennünket. De a mikor végig néztük az előadást és láttuk Ábrányinét — arra a meggyőződésre jutottunk, hogy ilyennek kell lennie az igazi operette-primadonnának! Megmutatta, hogy a pikantéria mellőzésével, a diszkrét magatartással jóval nagyobb és tartósabb sikereket lehet aratni, mint más alantas eszközökkel. A nuditás, a pikantéria és a játék elfajult felfogása csak első pillanatra maradhat hatásos, de a publikum később az ilyen fajta produkcióban éppen csak a produkció személyét látja és nem a művészetet, mert azt az ilyen pikantéria teljesen nélkülözi. Ebben a tekintetben *Ábrányiné* egészen *Hegyivé* hasonlít, ki az operettek fő női szerepeiben magasabb szárnyalást ad játékának, ellentétben azon primadonnákkal, kik a nuditás és pikantéria hatásadásában keresik az igazi művészetet. A játék akkor jó és felemelő, ha szép és igaz. És ezt tapasztaltuk Ábrányiné játékában is, ki Hegyivel egyetemben a mai operette-primadonnák nobilissai közé tartozik.

A többi szereplők közül nagyon jó volt *Rózsa Lili* is, kit különben egyes verziók szerint a Nemzeti Színházhoz szerződtek. A premiéren a kisasszony nagyon szépen és diszkrétan játszott. Nem igyekezett pikáns lenni. Lehet, hogy a vendégszereplő művésznő kedvéért. Ha így van, úgy a véletlen kezére játszott, mely meggyőzhette őt arról, hogy a természetesség és egyszerűség a legjobb eszköz a siker elérésére. *Ráthonyitól* meleg mellhangokat hallottunk s ha így halad, még jó énekes lesz belőle. *Sziklai, Bokor* elemükben voltak. Előbbi egy szépen előadott kupléért meleg tapsokat is aratott. Summa summarum: az új operette bevált. És ezzel az új igazgatóság bebizonyította, hogy tudja, mi a hivatása és mily irányban, milyen szellemben kell a színházat tovább vezetni. A rendezés, bár a péle-méle csoportok szemrevalók voltak, a nüanszirozásban nélkülözötte a finomabb ízlést, a színesebb alűröket, a mely körülmény azonban valószínűleg a színpad kis méretének tudható be. A szerzőt és a vendég-művésznőt valósággal ünnepelte a közönség. Még a vasfüggönyre is rá került volna a sor, ha meg nem kellett volna kezdeni a másik felvonást. —ai—ő.

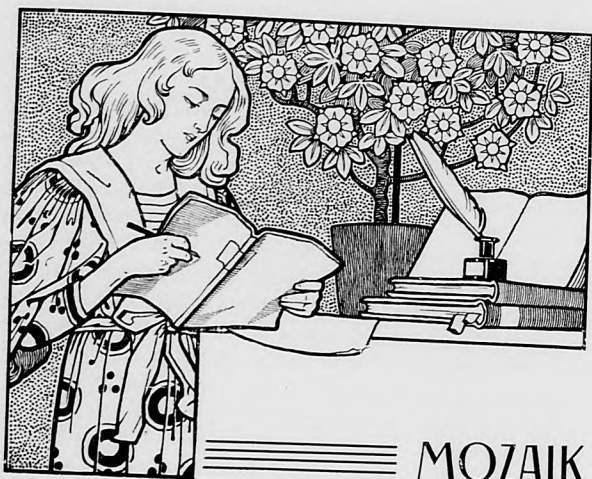
==== NÉPSZINHÁZ ====

SZENTGYÖRGYI — MRAVCSÁK. A kolozsváriak kedvence ismét fellépett kétszer a Népszínházban. A cigányt adta most is és *Mravcsák*-ot a Tolonban. Az előbbi alakítását már annak idején méltattuk, most csak a Mravcsák-ról akarunk megemlékezni. Mravcsák, a részeges, elzüllött csavargó, a ki lelkiismeret-furdalás nélkül lop, rabol — az életből vett alak, Szentgyörgyi

játéka élethű alakítás. Az a lebut-jelenet, a mikor ő Ördög Sárával ismerkedik, a mikor Liszka után sóhajt, a mikor a leánynak szerelmet vall, mikor kérleli és elébe hordja az ellopott aranyat — annyi művészettel, annyi csodás *finomsággal* volt tele, hogy a közönség, a mely brutálitást, vaskos komikumot vár a népszínműalakoktól, meglepetve, visszafojtott lélekzettel, csodálattal leste minden megnyilatkozását Szentgyörgyi hatalmas művészetének. Ez az áhitatos csend volt egyébként oka annak is, hogy a tulhangos «sugó» szavait néha a színészekétől sem tudták megkülönböztetni. Ettől és egyéb apró rendezési hibától eltekintve, szép estélye volt ez a Népszínháznak. *Blaháné* utólrhetetlen művészete, *Siposné* megkapó drámai alakítása és *Kiss Mihály* pompás játéka mind hozzájárult az est sikeréhez. A zsufolásig megtelt nézőtér és a tomboló taps megmutatta, hogy a Népszínház deszkáin még nem virágozik az angol operettek egyeduralma. —II—

==== VIGSZINHÁZ ====

PAJKOS FÉRJEK. Bohózat 3 felvonásban. Irta: *Feydeau*. A Vígsházának legújabb darabjával nem volt szerencsés estéje. Feydeau, ki a francia prüdériának, a társadalom perplex eseményeinek leghívebb ábrázolója a drámai téren — ebben a darabjában olyan perversus jeleneteket tár a néző elé, hogy ez a színpadon történetekben sehogy se tud eligazodni. Az egész darab folyamata alatt látszik, hogy a szerző nem tudta megtalálni a helyes ösvényt, a merre haladnia kellett volna. Egyik jelenet ledönti a másikat. A szerző ide-oda kapkod és egységes mulattató történetet nem tud nyújtani. A komikum pedig a párbeszéd pikáns mixtumában leledzik nem a helyzetekben, melyek alantosságuknál és szemérmertlenségüknel fogva határozottan visszataszítók. Hiányzik a darabból az, a mi máskor Feydeau bohózatait annyira jellemzővé és kedvessé teszi — a szellemesség. Az egész darab egy nuditásoktól mozgatott nullitás. Igazan semmi. Mintha Feydeau ereje hanyatlott volna. Pedig ezt a darabját évekkal ezelőtt írta meg. Tán ez a körülmény is hozzájárult ahhoz, hogy a darab nem tudott a közönség körében derültebb hangulatot előidézni. Ilyesfélé a fővárosi publikum oly sokat és oly sokféle változatban látott, hogy abszolúte nem hatott rá az újdonság ingerével. Előre látta a helyzeteket s nem fogadta el a szerző erőszakos jeleneteit. Utóvégre is a bohózatokban nem lehet az abszurdításoknak ekkora helyet szorítani s olyan fontoskodó szereplésre predestinálni. — Hogy a darab mégis az itt-ott, bár gyéren felcsillanó esprítjével kellemesen hatott, az a Vígsház kitűnő anszamljának tudható be, mely mindig diszkrét korlátok között mozgott a pikantéria legsúlyosabb, legvehemensebb helyzeteiben is. Ilyen színészekkel még az efajta durvaságokból is lehet valamit réppartra vontatni a szomorú hajótörésből. Ha a darab műsoron marad, úgy erre csak a Vígsház művészei lehetnek büszkék, kik helyes művészi érzékkel enyhítettek a darab szembeötölő sikamlóságain és szertelen léhaságain. — A kiállítás jóval szebb és tartalmasabb darabot érdemelt volna. Ilyen pazarlást más színház ilyen darabokra nem merne kockáztatni. Az előadó művészek közül — valamennyien jelesen viselték magukat. *Góth, Fenyvessy, Gaál, Szerémy* versenyre keltek a művésznőkkel, de *Lánczy, Péchy Paula, Haraszty* (ki egy angol nő szerepében fenomenális volt) erősen tartották magukat s ha tán győztek is, ezt csak a férfiak udvariasságának tulajdoníthatják. *Klakör.*



MOZAIK

NEMES NÁNDORNÉ KÉPEINEK KIÁLLÍTÁSA. Úgy látszik, a képzőművészeti társulat mind nagyobb lendületet vesz. A nagy időszaki kiállítások mellett, rendez kisebbszerű érdekes és művészeti szempontból gyakran igen becses kiállítást is. Lietzen-Mayer után néhai özvegy gróf Nemes Nándorné hátrahagyott műveit kötötte egy bokréta és azt megfelelő keretben a nagy közönség részéről hozzáférhetővé tette. Eltekintve a jótékony céltől, mely alapját képezi a jelen kiállításnak, az összeállított képek egy műkedvelő festőnőnek nagyobb szárnyalással, sőt némi hivatásszerűséggel megalkotott művészi megnyilatkozásai. A jelen festészet hatalmas alkotásai mellett *Nemesné* képei bizonyára eltörpülnek, de azon festményei, melyeket a megboldogult festőnő a 70-es évek elején hozott a nyilvánosságra, számottevő alkotások az akkori művek sorában. Négy teremben vannak a festmények izléses és helyes művészi érzékkel csoportosítva. Az első teremben jobbra arcképeket találunk. *Deák, Liszt, Csáky Kálmán* élethű másolatai lelünkhez szólnak. Az arc helyes színárnyalata, a szem tekintetének jellegzetessége, mely mindig következtetni enged az illető egyén lelki világára, igen erős oldala a művész festési talentumának. Igen eredeti tehetség. Még ott is, a hol idegen minták után dolgozik, saját egyéniségét viszi bele. Meglátni azt az arc színezésének kezelésében. Az *Árvák* című festménye közvetlenségével hat. Erőteljes kidolgozás, markans vonásokban. Az ülő leányon a lemondás bánata látszik áthúzódni, míg testvére arcán a jövőbe vetett bizalom glóriája sugárzik. Lisztnek arcképében nem annyira a szellem van megtestesülve, mint inkább maga a puritán valóság. Ott, a hol természet után fest, a dolgoknak közvetlenebb bájt tud kölesönözni. A 39. számú festmény vázlatilag van felfogva és mégis eme filligrán mun-

kában is milyen briliáns technikával tolokodnak előtérbe a markans vonások. *Mi lehet?* című képe jóízű humorával hat. Érdekes a 47-es számú is. A II. (kis-)teremben kiállított képek többnyire 74–75-ben készültek. A *juhász* nagyon eredeti alkotás. A nemzeti vonások, a karakterisztikus arc fő előnyei ennek a képnek. A 76., 84. és 86. számú genre-képek a művész első és legjobb dolgai közé tartoznak. Mindegyiken patrialkalis mozzanatokra bukkanunk, melyek lelkületünkre kellemesen hatnak. Már a *Leánykérés*, mely 92-ben készült, jóval gyengébb alkotás. Az akkori festők produktumai mellett nagyon elmarad úgy színkezelésben, mint a csoportosítás könnyed kivitelében. Az arcok vizenyősek, laposak. A 102-nél az arc ellenben igen jellegzetes. A csöndes megnyugvás misztikus világa ömlik el rajta. *Czigány vajdá*-ja is érdekes. Szép a 136-os *Corregio*-másolat. A Nilus melléti részletek gyengék. Nagyon szertelenek. Meglátszik rajtuk az ambiciózus *amatőr* ecsete. Hiányoznak belőlük a kellő árnyalatok, valamennyi az egyes tárgyak halvány, gyakran teljesen szintelen megtestesülése. A IV. teremben vannak elhelyezve a vázlatok és díszfestmények. Ez utóbbiak nagyon kezdetleges dolgok, melyek teljesen nélkülözik a legkisebb művészi szárnyalást is. De egészben véve a kiállítás igen érdekes; mert megmutatja egy művészileg kinevelt *amatőr*-talentum fokenkénti haladását és hanyatlását. Addig, míg a hazai festészet a pangás öleiben ringott, Nemesné ecs tére szükség volt. De mikor a reakció hatalmas szárnycsapásokkal közeledett, Nemesnének meg kellett hátrálni az új művészet hajnala elől, mely egészen más igényekkel, más követelményekkel lépett fel, mint a minőkhez a 70-es évek festője hozzá volt szokva. De igazi becsvágya előtt meghajlik a kritikai szellem és ebben a kiállításban az elhalt művész hatyú-dalát sejtí, a melyről csak a magasztalás és dicsőítés hangján lehet szólni. —us.

LEX HEINTZE — a legújabb jelszó, melyet a jótékony sors közénk dobott, hogy a bur-angol háború s a Bánffy-Ugron ügyek tárgyalása által még fel nem emésztett időnkre is jusson valami vitatni való. Pedig lelkenre mondom, kár a sok szóért. Még a kevésért is. A lex Heintzeből törvény lesz, ha török szakad, mert az a konservatív szél, mely most Poroszországban felülről fúj, elseper minden feltorlódo akadályt. De baj nem lesz belőle! Nem nem, dacára annak, hogy csak egy anekdotából sejtem ezen állításom igazságát. Az anekdota ez. A porosz királyi és német császári pár kocsikáznak végig az Unter den Linden-en. A tömeg sorakozik, hogy kalaplevéve fejzeze ki hódolatát. A kalaplevévők közt egy igen kopaszfejű úr is szorong. Rákiált tehát egy suszterinas: «Tegye fel hamar a kalapját! Ha a császárné meglátja a fején azt a csupasz területet, rögtön templomot építtet rája!»

Mi itt a morál? Az, hogy a császár cselekszik és a nép ítél.

Nem követ vakon valamit csak azért, mert hátulról kergetik. Sokat beszélnek ugyan a német subordinációról, a loyaltásukról. No igen, hát ez meg is van, de csak a *formára* nézve. Elismeri a király jogát arra, hogy uralkodjék, de a sajátmagáról sem feledkezik meg. Tudja, hogy van egy nép, s hogy ennek is meg vannak a maga fegyverei. Tudja — és példaként veszi — hogy már Götz von Berlichingen is hivatkozott ezekre a császári rendeletekkel szemben, midőn lekiáltotta a kapuján dörömböző császári követeknek: «lex mihi Mars!»

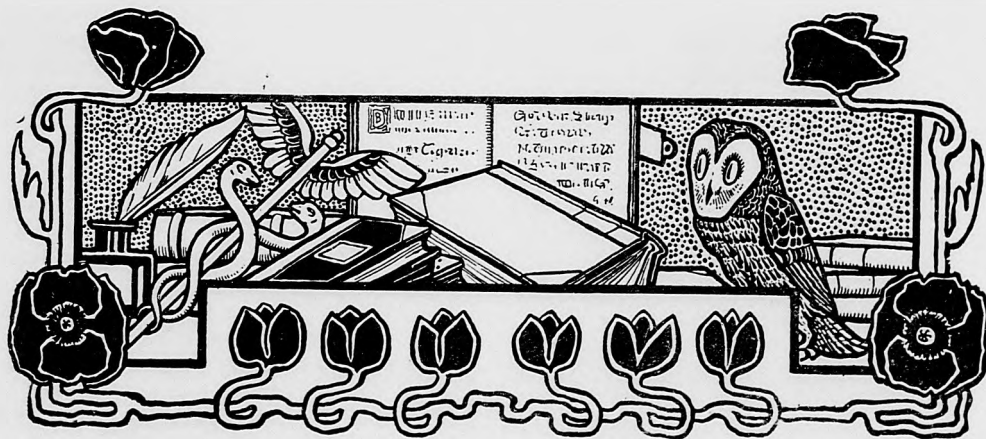


Bízom a németekben, vagy legalább a berliniekben, hogy nem diktáltak maguknak. Az a Berlin, a mely 10 képviselő közül nyolcz szociálistát választott be — a császár orra alá — a képviselőházba, a mely polgármesterének éppen azt a legliberálisabb, zsidófeleségű Kirschner választotta meg, a kit a császár nem akart megerősíteni — az majd kitalál itt is valamit. Ha egyebet nem, azt, hogy a törvény sokszor törvénytelen s így nem kötelező. És örülni fog a lex Heintzének, mert segít *lejártni* a konservativizmust.

He—intze.

A COMÉDIE FRANÇAISE ROMOKBAN. Midőn e sorokat írom, hírül hozzák, hogy Páris első színháza, a *Comédie Française* leégett. A ki figyelemmel kísérte ennek a színháznak történetét, bizonyára megérti, hogy Páris az óriási katasztrófa hatása alatt egész lényében, mondhatni egész szervezetében megrendült. Hisz olyan színházat vesztett el a *Comédie Française*-ben, melyhez hasonlót sokáig nem fog

viszont látni. Nemzeti érzületének, hazafiságának szent temploma volt ez a színház, hova a legáhitatosabb érzéssel léptek be a párisiak, mint a zsolozsmákat zengő zarándokok. Nem csoda! Első színháza volt ez Franciaország fővárosának, hol úgy hirdették a hazafiságot, a nemzeti érzelmek magasztos ígét, mint másutt egy színházban sem. És Franciaország legnagyobb liberális szellemei épp ebben a színházban szóltak a közönség szívéhez, fenkölt eszméikkel megnemesítve annak lelkét, szellemét. *Molière, Racin, Regnard, Diderot, Voltaire, Beaumarchais*, olyan nevek ezek, melyekre a franciák méltán büszkék lehetnek. A mit a gall esprit szépet és magasztosat alkotott a tovarohanó századok alatt, az mind feltalálható volt a *Comédie Française*-ben. Örök drágaságok voltak benne eltemetve. Kincseket érő könyvtárától eltekintve, mely Franciaország néhány századának hű tükrét képezte, örökbecsűek márványszobrai, melyek egy-egy kiváló színészt, vagy író ábrázoltak, ezeken felül számtalan irodalomtörténetileg fontos és elsőrangú reliquia képezték a leégett színház legfőbb kincseit. És most ez a színházi tabernaculum porrá égett s a láng lelemészette az opulens kincseket. Egész Páris gyászol, élén *Sardou*-val, ki ezen a színpadon aratta legszebb sikereit. Hír szerint a leégett színház tagjai az *Odeon*-ban fognak ezentúl játszani. Milyen kedvvel? Azt gondolni lehet. A meghiúsultság, mely az óriási veszteség természetesen kifelé árad, az imponálás megnyilatkozása a párisiak nemzeti érzületének. Vajon mi volna nálunk, ha Isten őrizze, a Nemzeti Színházat is az a balsors érné? Vajon gyászolnák-e pusztulását a mi íróink is? Nem állítom, de azt hiszem, szomorú volna a válasz.



AZ ÉLETTÁRS * SZINMŰ EGY FELVONÁSBAN

IRTA SCHNITZLER ARTHUR * FORDÍTOTTA FRIDRIK IMRE

(1. folyt.)

(A színházakkal szemben kézirat)

Olga. (Szinte megijedve.) De hogyan is mondhat ilyet!

Róbert. Mert magam olyan keveset érek. Én csak azt *tudom*, hogy *meghalt*, — ezt mindenestre olyan feltétlen bizonyossággal, hogy szinte gyötör, — minden oly hideg és tiszta, mint a téli napok levegője.

Olga. Ez nem fog így maradni. Később majd elfogja a fájdalom, — s ez aztán sokkal jobb lesz.

Róbert. Ki tudja, így lesz-e? Annak már nagyon is régen vége.

Olga. Nagyon is régen? Minek van vége nagyon is régen —?

Róbert. Hogy ő — számomra, — hogy mi egymás számára élünk.

Olga. Igen, — igen, így van ez a legtöbb házasságnál (az erkélyre megy, s meglátja a koszorút).

Róbert. Csak késő este érkezett Hausmann doktortól.

Olga. Ah! — (Nézegeti a szalagot, Róbert figyelemmel kíséri, mit Olga észrevesz.) Ő — még nincs itten?

Róbert. Nem. De én mindjárt küldöttem neki táviratot Scheveningenbe, s nem tartom lehetetlennek, hogy még ma este megérkezzék. Ha Bécsben az egyik pályaudvarról rögtön átutazik a másikra...

Olga. Bizonyára meg fogja tenni.

Róbert. Akkor egy óra múlva itt lesz.

Olga (erőszakoltan határozott hangon). Menyire megrendíthette őt az eset.

Róbert. Bizonyára. (Szünet. Nyugodtan.) Legyen hozzám őszinte, Olga. Mégis csak van valami oka annak, hogy ma még egyszer eljött hozzám. Jól látom én azt. Mondja el egész egyszerűen idejövetele okát.

Olga. Jobban nehezemre esik, mint gondoltam volna.

Róbert (türelmetlenül, de azért teljesen uralkodva magán). Nos tehát —.

Olga. Egy kéréssel jöttem önhöz.

Róbert. Ha teljesíthetem —.

Olga. Igen könnyen. Egynéhány levélről van szó, melyeket szegény Evelinehez írtam. Nagyon szeretném, ha azok újra birtokomban lennének.

Róbert. Annyira sietős a dolog?

Olga. Úgy gondolkoztam, hogy önnek, miután mindennek vége lesz, az lesz az első teendője —

Róbert. Hogy?

Olga (az íróasztalra mutatva). Nos, a mit éppen tenni akart, a midőn beléptem. (Mintegy simítva szavain.) Én is így cselekedném, ha olyas valakim halna meg, a kit szerettem.

Róbert (némi izgatottsággal). «Szerettem», — «szerettem» —.

Olga. Vagy ha jobban tetszik, a ki nagyon közel állott hozzám. Mégis ez olyas valami visszaidézése az elköltözöttnek. (A következőket úgy beszél, mintha betanulta volna.) S így megeshetett volna, hogy éppen az én leveleim akadtak volna legelőbb a kezébe. Épp ezért jöttem még ma önhöz. A mit ezek a levelek tartalmaznak, azt semmi esetre sem szabad elolvasnia, — azok csak egy másik nő számára szánvák — különösen bizonyos levelek, melyeket két vagy három évvel ezelőtt írtam. —

Róbert. Hol vannak? Ismeri talán a helyet?

Olga. Én rögtön megtalálom, ha megengedi. —

Róbert. Maga akarja őket...

Olga. Azt hiszem, ez volna a legegyszerűbb, miután tudom, hogy hol vannak. Egyébként ön is felnyithatja a fiókot, s én pontosan le fogom írni...

Róbert. Szükségtelen. Tessék a kulcs.

Olga. Köszönöm. De igen kérem, ne vessen azért bizalmatlanságot a szememre.

Róbert. Miért is tenném?

Olga. Egyszer majd önnek is elmondom, — a mit tudniillik akkor még csak Eveline ismert, —



s nem törődöm majd azzal a veszélyel sem, hogy megváltozik felőlem a véleménye. De úgy, — a puszta véletlen által, mégsem akarom, hogy megtudja.

Róbert. Én nem fogok ön felől másképp vélekedni.

Olga. Ki tudja? Mindig érdemen felül becsült engem.

Róbert. De semmikép sem hiszem, hogy ezekből a levelekből valami újat tudhatnék meg önről. Azt, a mit itt biztonságba akar helyezni, bizonyára nem az ön titka.

Olga (ügyesen). De hát mi lenne?

Róbert. Úgy gondolom, hogy másvalakinek a titka.

Olga. Ugyan mi jut eszébe? Evelinének nem voltak titkai Ön előtt.

Róbert. Nem szándékom, hogy kikérdezzem. — Vegye kérem a leveleit. —

Olga. (Felnyitja a zárat, s keresgél a fiókban.) Íme, itt vannak; így. (Kék szalaggal átkötött kis csomagot vesz elő, melyet úgy tart kezében, — esetleg köpenye alatt, — hogy Róbert nem láthatja, de semmi esetre sem túlságosan feltűnően.) Nagyon, de nagyon köszönöm, — és most távozom. A viszontlátásra! (Megfordul, hogy távozzék.)

Róbert. Nem volna célszerű, ha a többi fiókban is utána nézne? — Hisz nem kell egyéb, mint hogy csak *egy* sor is maradjon hátra és minden fáradsága kárba veszett.

Olga. (Kevesebb biztonsággal.) Hogyan «kárba veszett»?

Róbert. Ezzel a dologgal igazán kár volt vesződnie, Olga.

Olga. Hogyan? — Én önt egyáltalán nem értem.

Róbert. Éppen ön, ki annyira jól tudta, minő viszonyban voltunk egymással Eveline meg én.

Olga. A hogy éppen tíz éves együttlét után szokott lenni. — De ennek semmi összefüggése az én leveleimmel.

Róbert. És azt hiszi, hogy tíz év előtt voltak illuzióim? Ez ugyancsak ostobaság lett volna tőlem, tekintve, hogy nálamnál husz évvel fiatalabb feleséget vettem magamnak. Nagyon is jól tudtam,

hogy legfeljebb egy-két szép év van előttem, — igen ez iránt egészen tisztában voltam. Hát lehet szó ilyformán illuziókról? De egészben véve, hány évet mondhatunk a magunkénak? Az élet nem elég hosszú arra, hogy az ember minden meg-gondolás nélkül lemondjon *egy* év boldogságáról. Hisz ez egyébként elegendő is, — különösen az asszonyokat illetőleg. Természetesen azokat az asszonyokat véve számba, kikbe szerelmesek vagyunk. Ezekkel hamar végez az ember. Sok mindenféle létezik, a mi jóval fontosabb.

Olga. Lehet, hogy igaza van, — de ez nem mindenkor ilyen világos előttünk.

Róbert. Elöttem mindig az volt. Ő sohasem töltötte be életemet, még a boldogság ama évében sem. Bizonyos értelemben többet tett ennél, zamatja volt az életemnek, ha szabad ezzel a kifejezéssel élnem, de éppen mert zamatja volt, el kellett illannia. Hisz ezek egészen maguktól értetődő dolgok. (Egyre izgatottabban beszél, de azért külsőleg nyugodt hangon.) Semmi egyéb közösség nem volt köztünk, mint a rövid boldogság emlékezete. És higgye el nekem, az ilyen fajtájú közös emlékek, inkább elválasztanak, mint összekötnek.

Olga. Én el tudom képzelni, hogy mindez másképp is történhetik.

Róbert. Bizonyára. De nem az olyan lénynél, a minő Eveline volt. Ő szeretőnek termett, nem élettársnak. Ezt ön épp oly jól tudja, mint én.

Olga. Élettárs — nagyon merész egy kifejezés. Egyáltalán hány ilyen akad az asszonyok között.

Róbert. Én nem is kívántam ezt tőle *soha*. *Én nem éreztem magam egyedülállónak*, valóban nem. Az olyan ember, a kinek hivatása van, nem foglalkozást értek, de *hivatást*, egyáltalán soha sem érezheti magát egyedülállónak.

Olga (nem érzélgősen). Ez a fenséges a férfiaknál, természetesen, az olyanoknál, a minő ön.

Róbert. És mikor végére járt a boldogságunk, akkor egyszerűen visszatértem régi életmódomhoz, a melyhez neki, a mint ön is tudja, úgy sem volt érzéke és mentem a magam útján, — a mint ő megint az övé.

Olga. Nem, így ez nem történt, óh nem.

(Folyt. köv.)

